

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

NAČRTOVANJE OSEBNIH FINANC

Katja Pogačar

Ljubljana, junij 2013

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

NAČRTOVANJE OSEBNIH FINANC

Kandidatka: Katja Pogačar
Številka indeksa: 04033429
Študijski program: Univerzitetni študijski program Uprava prva stopnja

Mentor: izr. prof. dr. Primož Pevcin

Ljubljana, junij 2013

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Katja Pogačar, študentka 1. stopnje smeri Uprava (UN) z vpisno številko 04033429, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Načrtovanje osebnih financ.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Danijela Omovšek

Ljubljana, junij 2013

Podpis avtorice:

POVZETEK

V diplomskem delu z naslovom Načrtovanje osebnih financ je predstavljen pojem osebnih financ, ki nastane kot posledica varčevanja. Ljudje morajo za svoje osebne finance in zadostno blaginjo poskrbeti sami, zato je nujno poznavanje tega področja. V delu so opredeljeni ključni pojmi, ki so povezani z osebnimi financami. Bistveno je, da je finančni cilj jasno zastavljen, realen in dosegljiv. Cilj se lahko doseže z varčevanjem ali zadolževanjem. Na osebne finance močno vplivajo obdobja življenjskega cikla, ki ga posameznik preživlja. Ne nazadnje pa je treba finance obvladovati in nadzorovati, za kar pa sta potrebni disciplina in organiziranost posameznika. Vsaka finančna institucija spremlja dogajanje na trgu in na podlagi tega prilagaja svojo ponudbo. Cilj diplomskega dela je bilo raziskati, kako posamezniki načrtujejo osebne finance. Z rezultati ankete sem dokazala, da ljudje večinoma zaupajo bančnim institucijam in v velikem številu uporabljajo bančne produkte. Varčujejo v tistih produktih, ki jih poznajo in v katere verjamejo. Največ pozornosti namenijo varnosti in dostopnosti sredstev, za višji donos pa niso pripravljeni veliko tvegati. Kadar gre za njihove finance, so previdni in preudarni, z njimi opravljajo razumno. Ugotovila sem, da ljudje premalo poznajo bančne in varčevalne produkte. Prav tako jim je tuja razpršenost oziroma prerazporeditev sredstev v več različnih produktov.

Ključne besede: osebne finance, varčevanje, finančni cilj, finančna pismenost, finančni življenjski cikel, likvidnost, zadolževanje.

SUMMARY

PERSONAL FINANCIAL PLANNING

The thesis entitled Personal financial planning is presented the concept of personal finances, which occurs as a result of saving. People need for their personal finances and sufficient wealth to provide themselves and therefore are familiar with this area. The paper defines key concepts related to personal finance. The point is that the financial goal set clear, realistic and achievable. The aim can be achieved by saving or borrowing. On personal finances are severely affected by the period of the life cycle, which enables survival. Finally, it is necessary to manage the finance and control, for which the necessary discipline and organization of the individual is needed.

Each financial institution shall monitor market developments and will adjust their offer. The aim of the thesis was to investigate how individuals plan personal finances with the poll results here show that people trust and banking institutions are largely relying use banking products.

They save in those products they know and believe in. They pay more attention to security and availability of funds for higher returns but are not willing to risk a lot. When it comes to their finances are careful and prudent with their finances reasonably carry. Throughout the period of execution of the survey, I found that people know too little about banking and savings products. We also have foreign diversification and reallocation of resources in a number of different products.

Key words: personal finance, savings, financial goal, Financial Literacy, Financial Life Cycle, liquidity, borrowing.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY.....	vi
KAZALO.....	vii
KAZALA PONAZORITEV.....	viii
KAZALO GRAFIKONOV.....	viii
KAZALO TABEL.....	viii
KAZALO SLIK.....	viii
KAZALO PRILOG.....	viii
1 UVOD.....	1
2 OSEBNE FINANCE IN NJIHOV POMEN.....	3
3 NAČRTOVANJE OSEBNIH FINANC IN POSTAVLJANJE CILJEV.....	5
3.1 DOSEGANJE CILJEV Z VARČEVANJEM.....	6
3.2 DOSEGANJE CILJEV Z ZADOLŽEVANJEM IN RAZDOLŽEVANJEM.....	10
3.2.1 KAZALNIK ZADOLŽENOSTI.....	10
3.2.2 VRSTE DOLGOV.....	10
4 ŽIVLJENJSKA OBDOBJA IN OSEBNE FINANCE.....	12
4.1 FINANČNO OSAMOSVAJANJE.....	13
4.2 USTVARJANJE KARIERE, DRUŽINE IN BLAGOSTANJA.....	13
4.3 PRIPRAVA NA SPREMEMBO ŽIVLJENJSKEGA SLOGA.....	13
4.4 UPOKOJITEV.....	14
5 OBVLADOVANJE IN RAZUMEVANJE OSEBNIH FINANC.....	15
5.1 NADZOR DENARNEGA TOKA PREK BANČNIH IZPISKOV IN SODOBNIH TRŽNIH POTI.....	15
5.2 OSEBNA BILANCA STANJA.....	16
5.3 ZAŠČITA ZDRAVJA IN PREMOŽENJA.....	18
5.4 VARNOSTNA REZERVA.....	19
5.5 POKOJNINSKA REZERVA.....	19
5.6 PREZADOLŽENOST.....	20
6 REZULTATI ANKETE.....	22
7 ZAKLJUČEK.....	35
LITERATURA IN VIRI.....	37
PRILOGE.....	38

KAZALA PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Faze življenjskega cikla	12
Grafikon 2: Spol anketirancev	22
Grafikon 3: Starost anketirancev	22
Grafikon 4: Izobrazba anketirancev	23
Grafikon 5: Družinski člani v skupnem gospodinjstvu	24
Grafikon 6: Osebni dohodek anketirancev	24
Grafikon 7: Zaupanje bančnim institucijam	25
Grafikon 8: Vrste finančnih storitev banke, ki jih anketiranci uporabljajo	26
Grafikon 9: Oblike varčevanja, ki jih anketiranci uporabljajo	28
Grafikon 10: Lastnosti varčevanja	29
Grafikon 11: Razlog varčevanja	30
Grafikon 12: Osebni dohodek, namenjen varčevanju	30
Grafikon 13: Razlogi za nevarčevanje anketirancev	31
Grafikon 14: Odgovornost za večje tveganje	32
Grafikon 15: Izposoja denarnih sredstev	32
Grafikon 16: Možnost izposoje denarnih sredstev	33
Grafikon 17: Odnos do denarja	34

KAZALO TABEL

Tabela 1: Osebno premoženje in obveznosti	17
Tabela 2: Minimalna stopnja pokojninskega varčevanja	20
Tabela 3: Priporočene aktivnosti ob določeni stopnji prezadolženosti	21

KAZALO SLIK

Slika 1: Struktura svetovalnih vsebin	5
Slika 2: Nasvet 60/40	15

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik	38
-------------------------------------	----

1 UVOD

OPREDELITEV PROBLEMA

Skokovito upadanje gospodarske dejavnosti in posledično finančna kriza sta že nekaj časa problem številnih držav. Zato te del bremena prenašajo na svoje državljane, predvsem na področju pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja. Za preživetje v prihodnosti in zadostno blaginjo bodo morali ljudje začeti skrbeti sami, zato bo znanje o osebnih financah postalo nuja za vsakega posameznika. Osebne finance obravnavajo pridobivanje, porabo in z njima povezano upravljanje denarnih sredstev posameznika. Podrobnejša seznanitev z osebnim premoženjem in njegovim upravljanjem bo ljudem omogočila lažje življenje, predvsem pa manj stresno prihodnost. Temeljno načelo obvladovanja osebne potrošnje je, da se zapravi manj, kot se zasluži, oziroma manj, kot je na razpolago. Cilj si je treba zastaviti, ga ovrednotiti in narediti načrt, kako ga doseči. Želje in potrebe posameznika se spreminjajo glede na obdobje življenjskega cikla. Boljši življenjski standard si je možno zagotoviti z varčevanjem ali zadolževanjem.

NAMEN, CILJI RAZISKAVE IN HIPOTEZE

Diplomsko delo je namenjeno spoznavanju pojmov varčevanje in načrtovanje osebnih financ posameznika ali družine. Podaja načine, kako si ustvariti prihranke in kako ravnati s premoženjem, da je dosežen določen cilj. Glavni namen dela je odgovoriti na vprašanje, na kakšen način lahko posameznik kljub nizkim dohodkom ali visoki potrošnji privarčuje ter kako ravnati s premoženjem, da bo dosežen zastavljen finančni cilj. Ljudje imajo veliko želja, vendar se na drugi strani soočajo z omejenimi finančnimi sredstvi. S pomočjo realno in pravilno zastavljenih ciljev ter ustrezno zastavljenim finančnim načrtom za zbiranje denarnih sredstev je možno gospodarno ravnanje s sredstvi, ki jih imamo na voljo. Disciplinarnost, ki je potrebna pri izvajanju osebnega finančnega načrta, posamezniku omogoča kontrolo nad svojimi finančnimi sredstvi.

Cilj dela je opredeliti pomen načrtovanja osebnih financ, ki nastajajo kot posledica varčevanja. Razložiti je treba, kako pomembno je varčevanje za doseg osebne potrošnje, ter predstaviti povezanost življenjskih obdobij z določanjem ciljev. Poskušala bom dokazati, da je načelo obvladovanja osebne potrošnje temeljno – da zapravimo manj, kot zaslužimo, oziroma manj, kot imamo na razpolago, bistveno je, da znamo varčevati. Cilj, ki se finančno ovrednoti in za katerega je narejen načrt, kako ga doseči, nam zagotovi finančno varnost tudi za prihodnost, če se finančna situacija redno spremlja in nadzoruje. Ta cilj se lahko doseže še z zadolževanjem. V mladosti si lahko posameznik privoščiti več dolgov, saj jih bo zaradi let in potenciala za rast prihodkov v prihodnje lažje odplačal.

METODE IN OMEJITVE DELA

V diplomskem delu sem uporabila poslovno raziskavo problema, ki se nanaša tako na banko kot tudi na komitente, ki prihajajo z njo v stik. Načrtovanje osebnih financ se zdi vedno nujnejša in priljubljenejša storitev varčevanja. V teoretičnem delu sem opredelila pojem osebnih financ, načine načrtovanja osebnih financ in razložila, kaj vpliva nanje. Pri raziskovanju sem analizirala obdobja življenjskega cikla posameznika in jih povezala z organiziranjem ter nadzorom sprejetih ciljev. Uporabila sem primarne in sekundarne vire in podatke. Primarne podatke sem pridobila na osnovi mesečnih list zbranih podatkov, sekundarne pa sem poiskala v literaturi domačih in tujih avtorjev ter na spletu. V praktičnem delu diplomskega dela sem analizirala anketo, ki jo je sestavljalo 14 vprašanj, rezultate sem razložila in grafično prikazala. Želela sem ugotoviti, v kolikšni meri ljudje uporabljajo bančne storitve, kaj jim pomenijo osebne finance, predvsem pa kakšen je njihov odnos do varčevanja.

STRUKTURA DELA

Diplomsko delo je sestavljeno iz sedmih sklopov, ki predstavljajo osnovne korake pri procesu načrtovanja osebnih financ. Zaradi lažjega razumevanja in predstave so sklopi razdeljeni še na podpoglavja. V prvem, uvodnem poglavju so predstavljena izhodišča diplomskega dela, namen, cilji, metode dela in struktura poglavij. V drugem delu je opredeljen pojem osebnih financ, opisana sta pojma finančna pismenost in odnos do denarja. Sledi poglavje o načrtovanju osebnih financ in oblikovanju osebnih finančnih ciljev. V podpoglavjih je predstavljeno, kako lahko cilj dosežemo z varčevanjem, kakšne oblike varčevanja poznamo ter kako doseči cilj z zadolževanjem in kakšne oblike zadolževanja poznamo. Četrto poglavje opredeljuje vplive življenjskih obdobij na določanje ciljev. Poglavje opredeljuje pojem finančna pismenost in odnos do denarja. Obvladovanje in razumevanje osebnih financ je opisano v petem poglavju, ki je razčlenjeno na podpoglavja. Tam so opredeljeni načini nadzorovanja financ, osebna bilanca stanja, zaščita najbližjih, varnostna in pokojninska rezerva ter prezadolženost in njene posledice. V zadnjem delu so analizirani rezultati anketnega vprašalnika in prikazani z grafikoni.

2 OSEBNE FINANCE IN NJIHOV POMEN

Področje osebnih financ zajema premoženje posameznika, ki je tesno povezano z njegovimi pomembnimi življenjskimi cilji in potrebami. Vsi ljudje imajo določene cilje in želje, katerim bodo dali prednost, pa je odvisno od njih samih. Kar je za nekoga dobro, ni nujno, da bo ustrezalo nekemu drugemu.

Pri osebnih financah je bistvena finančna varnost, ki ljudem zagotavlja vedno dosegljiv, likviden znesek. Človek se zaradi zneska, ki ga privarčuje in je dostopen, počuti varnega, saj lahko pokrije nenadne in nepredvidene stroške. Kolikšen je znesek, ki zagotavlja finančno varnost, je odvisno od posameznika, od njegovih ciljev, življenjske situacije ter življenjskega stila. Z naložbami denarja in kapitala se ukvarjajo skoraj vse finančne institucije, zato se mora posameznik sam odločiti, katero vrsto varčevanja oziroma storitve potrebuje. Izbrati je treba tako, da s časom finančna varnost raste (Balkovec, 2000, str. 51).

Osebnne finance obravnavajo porabo, pridobivanje in z njima povezano upravljanje denarnih sredstev posameznika ali gospodinjstva. Opredelimo jih lahko iz dveh zornih kotov. Pomenijo usmeritev k racionalnejšemu upravljanju osebnih prihrankov, obenem pa so vzrok za nastanek vseh drugih finančnih področij. Varčevanje in upravljanje osebnega premoženja sta povzročila nastanek in razvoj finančnih trgov. V današnjih časih lahko govorimo o upravljanju premoženja kot o gonilni sili razvoja kapitalistične družbe. Vsak posameznik si želi, da svobodno in neomejeno ter v skladu s svojimi pričakovanji in vrednotami upravlja svoje premoženje (Groznič, 2001, str. 9).

Ocena stanja osebnih financ je ocena urejenosti, stabilnosti in dolgoročne vzdržnosti osebnih financ. Le skrbno urejene so pogoj za njihovo učinkovito upravljanje, to pa zagotavlja lažje doseganje kratkoročnih in dolgoročnih osebnih življenjskih ciljev. Raven poznavanja osebnih financ določa način, kako opravljamo z denarjem. Upravljanje osebnih financ je odvisno od potrošniških navad, finančne pismenosti in faze življenjskega cikla, v kateri je oseba. Storitve je diagnostično orodje, ki analizira osebni denarni tok in premoženje, ugotavlja razmerja med kategorijami in jih primerja s priporočenimi vrednostmi vzdržnih osebnih financ. Posameznik mora predvideti morebitne finančne težave in izdatke, ki izhajajo iz denarnega toka ali premoženja, tako bolj učinkovito razporedi prejemke med osnovne, finančne in druge izdatke in kar je najbolj pomembno – bolje spremlja realizacijo finančnih ciljev.

Na upravljanje osebnih financ najbolj vpliva posameznikova situacija v življenjskem ciklu. Raven poznavanja osebnih financ se imenuje finančna pismenost in vključuje temelje finančne teorije, osnovo finančne zakonodaje, finančne trge, produkte in instrumente ter poznavanje metod upravljanja osebnih financ. Če je oseba finančno pismena, pozna osnove finančne zakonodaje, kamor se uvršča jamstvo za vloge, urejenost področja

vrednostnih papirjev ter delovanje trgov finančnih instrumentov, davčno zakonodajo, pokojninski zakon itd. Razumeti je treba temelje finančne teorije, osebni denarni tok, osebno premoženje, sredstva, obveznosti, naložbe, obrestovanje, finančna tveganja, poznati finančne trge in produkte, razlikovati denarni in kapitalni trg ter bančni depozit, delnico, investicijski sklad, obveznico in različne oblike zavarovanj. Finančno pismena oseba učinkovito upravlja svoje finance, jih organizira in načrtuje, obvladuje denarni tok, ustvarja prihranke in se razumno zadolžuje (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 26).

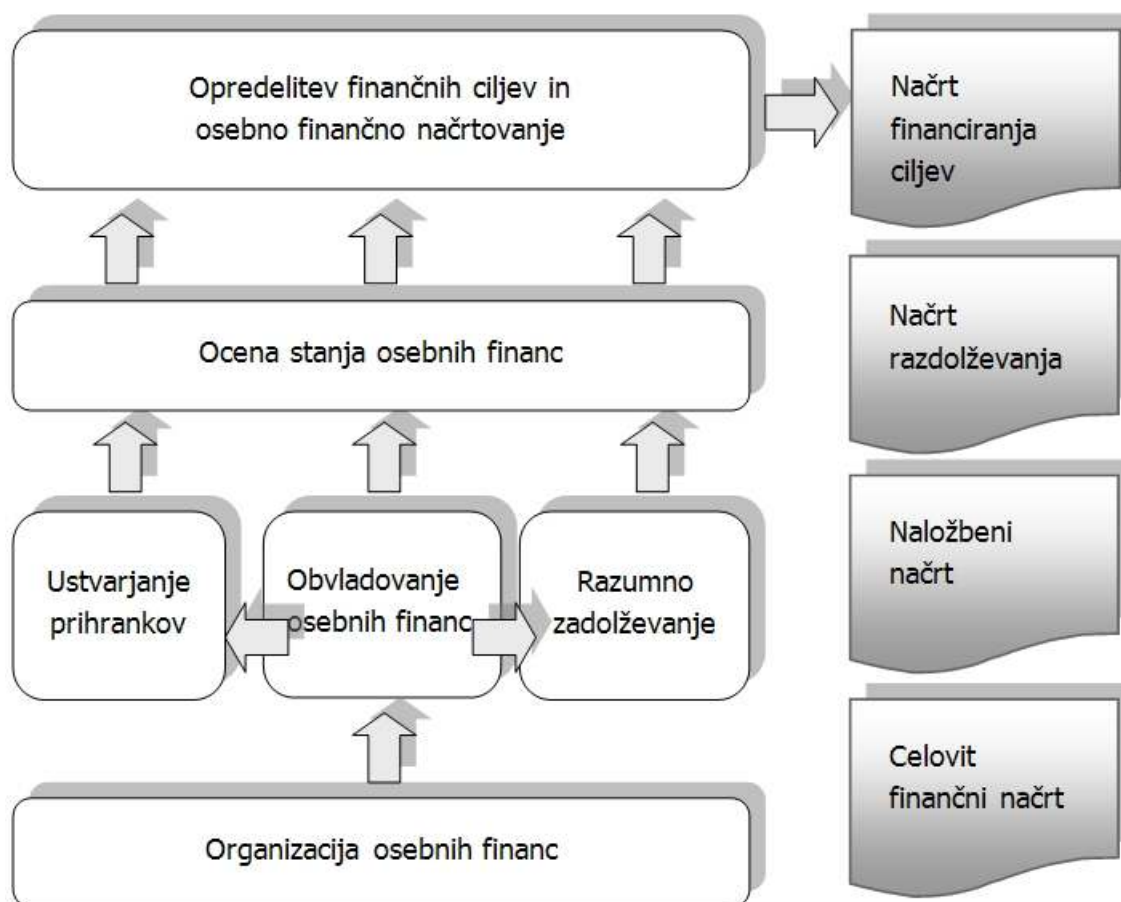
Z značajskimi značilnostmi posameznika ter okoljem, v katerem živi, je povezan njegov odnos do denarja. Gre za način, kako nekdo porabi denar in kako z njim upravlja. Na to, kako razporediti svoj denar za porabo in prihranke, bolj kot višina razpoložljivega denarja vplivajo odnos do denarja, družinski vzorec, ki so ga zapustili starši, finančne navade, značajske značilnosti ter stopnja pridobljenega finančnega znanja. Če je oseba zapravljivec, je vedno zadolžena in slabo organizirana, previdneži so nekoliko bolj skopušni, skrbno nadzorujejo porabo in se ne zadolžujejo. Predvsem je pomembno, da se ljudje zavedajo svojega odnosa do denarja (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 27).

3 NAČRTOVANJE OSEBNIH FINANC IN POSTAVLJANJE CILJEV

Finančne cilje je treba jasno opredeliti. Dobra organizacija osebnih financ, ki pomeni svetovalno storitev za izgradnjo trdnih temeljev zdravih osebnih financ, olajša njihovo spremljanje, obvladovanje, nadzorovanje in načrtovanje.

Osebni finančni cilji so potrebe in želje posameznika v določenem obdobju življenjskega cikla, ki so finančno in časovno ovrednotene ter urejene po pomembnosti. Cilji so uresničljivi z zvišanjem prihodkov, krčenjem stroškov, zadolževanjem in črpanjem premoženja. Pomembno je, da je posameznik pri določanju ciljev čim realnejši, da so v skladu z njegovim življenjskim slogom in postavljeni v okvir njegovih zmožnosti. Napake pri oblikovanju ciljev so, da so določeni presplošno, brez konkretnih določil. Cilji se uredijo po pomembnost, prav tako se časovno umestijo, kar bolj motivira in disciplinira posameznika.

Slika 1: Struktura svetovalnih vsebin

Vir: NLB (2011)

3.1 DOSEGANJE CILJEV Z VARČEVANJEM

Temelj osebnih financ je varčevanje, saj lahko le na podlagi privarčevanih sredstev oblikujemo osebne finance in postavimo cilje. Varčevanje je načrtno zniževanje odhodkov z namenom hranjenja denarnih sredstev za določen namen v prihodnosti ali z drugimi besedami – gre za odloženo porabo. V večini primerov označuje ponavljajoče dejanje hranjenja dela pridobljenih denarnih sredstev.

Ustvarjenje prihrankov je temelj finančne in socialne varnosti, ki jo zagotavljata varčevanje in vlaganje. Vlaganje je plemenitenje tistega dela prostih denarnih sredstev, ki je namenjen doseganju strateških in drugih dolgoročnih ciljev. Vključuje denar ali kapital, vložen v finančne instrumente, ter druga sredstva z namenom doseči donos v obliki obresti, dividend ali zvišanja njihove vrednosti v času.

Ustvarjanje prihrankov omogoča posamezniku, da s primernim upravljanjem osebnih financ in skrbnim finančnim načrtovanjem hitreje in ugodneje uresniči svoje življenjske cilje. Pri varčevanju se srečamo s tako imenovano stopnjo varčevanja, ki nam pokaže delež mesečnega neto prihodka, ki ga namenimo za varčevanje. Ta sredstva vključujejo varčevanje za prednostne in druge cilje. Najnižja stopnja varčevanja naj znaša vsaj deset odstotkov, kolikor naj bi po podatkih Eurostata in OECD znašala tudi povprečna stopnja varčevanja gospodinjstev v Evropski uniji, pri čemer je vključeno oblikovanje rezerve za doseganje prednostnih in strateških ciljev (NLB Obvladovanje osebnih financ, 2011, str. 4).

Stopnja varčevanja v odstotkih (SV):

$$SV = \frac{\text{vsi mesečni obroki za varčevanje}}{\text{mesečni neto prihodek}} * 100$$

Močan motiv za vztrajno varčevanje je jasno opredeljen namen varčevanja. Vztrajnost pri varčevanju je tesno povezana s finančno disciplino in organiziranostjo posameznika, družine ali gospodinjstva.

Poznamo več elementov varčevanja: varnost, donos, likvidnost, obveščenost, davčne prednosti, fleksibilnost, dostopnost, zmožnost, zaščita pred inflacijo (Balkovec, 2000).

- Varnost oziroma stopnja tveganja je zelo pomemben element varčevanja predvsem zato, ker gre običajno za dolgoročna varčevanja z dobo deset, dvajset ali celo štirideset let. Splošno znano je – bolj kot je varčevanje varno, manjše donose prinaša, in višja kot je stopnja tveganja, višji so dobički. Mlajši so pripravljene tvegati več, starejši pa si želijo večjo varnost.
- Od vsakega varčevanja, vlaganja, investiranja ali naložbe se pričakuje donos. Donos je dohodek iz finančnih naložb: bančne obresti, delniške dividende, obresti na obveznice ... Mlajši želijo visoke donose, saj imajo pred seboj številne cilje.

- Starejšim donos ni tako pomemben, čeprav ni zanemarljiv element varčevanja.
- Likvidnost pove, kako hitro se pride do gotovine, in je prisotna povsod. Bančni depozit je likviden ob zapadlosti depozita, zavarovalno polico je mogoče prekiniti, do sredstev v javnem vzajemnem skladu pridemo v petih delovnih dneh, določene zavarovalnice sredstva izplačajo celo v 48 urah. Likvidnost lahko veliko stane, vendar če so sredstva nujno potrebna, ceno določa kupec. Z vidika likvidnosti je sredstva priporočljivo razpršiti.
 - Obvešččenost je vir informacij oziroma način, kako pridobiti čim več podatkov o določenem varčevalnem produktu. Podatek se dobi fizično v ustanovi, v kateri se varčuje, ali s pošiljanjem izpiskov o stanjih, o spremembah na produktu se pisno obvešča, ogromno se lahko prebere v revijah in časopisih finančnih družb. Lastnosti in osnovne informacije so dostopne na spletnih straneh ali pa preprosto po telefonu.
 - Davčna prednost je ta, da bančno varčevanje ni obdavčeno. Bančni depoziti so obdavčeni, če se preseže določen znesek (1.000,00 EUR). Pri zavarovalniških oblikah varčevanja se plača davek ali davek na dobiček. Pri nekaterih postopnih oblikah varčevanja z zavarovanjem se je davku možno izogniti.
 - Fleksibilnost varčevalcu omogoča spreminjanje višine mesečnih vplačil, dobe varčevanja in razmerja do institucije. To je načeloma možno povsod, le da so nekje ostrejši pogoji in neugodne posledice. Prednost fleksibilnosti je, da varčevalec vplačuje po svojih zmožnostih. Vplačila se lahko povečajo zaradi večjih dohodkov, večje finančne zmožnosti, ali pa zmanjšajo zaradi izgube dohodka, zmanjšanja finančne zmožnosti.
 - Zdi se, da so slovenske institucije v zadnjem času močno izpopolnile kakovost svojih storitev. K izboljšanju je prav gotovo pripomogel konkurenčni boj, hkrati se je izboljšala dostopnost: poslovalnice, pošte, agenti, svetovalci in drugi.
 - Pri zmožnosti gre za minimalne naložbe ali vloge v finančne institucije, ki so dostopne posameznikom ali družinam. Praktično so vsi slovenski finančni produkti, ki so dosegljivi na trgu, takšni, da si jih lahko privošči vsak z realno kupno močjo. Višje vsote varčevanja pa pomenijo večje ugodnosti.
 - Zaščita varčevalcev pred inflacijo. Obstaja razlika med varčevanjem na trgu denarja in varčevanjem na trgu kapitala. Denarni trg je vezan izključno na banke in zavarovalnice in je podvržen inflaciji. Na trgu kapitala pa kupujemo stvarne vrednosti: premoženjske enote vrednosti, delnice, nepremičnine. Na tem trgu vedno nastajajo dobički, vprašanje je le za koga.

Vsekakor je zelo pomembno, v kakšni obliki se varčuje. Na voljo so tri osnovne skupine finančnih naložb, ki so povezane s tremi osnovnimi značilnostmi. To so visoko varne naložbe, obvezniške naložbe in delniške naložbe. Visoko varne naložbe sestavljajo gotovina, stanje na računu, bančni depozit, bančna varčevanja in zakladne menice. Za to vrsto varčevanja je značilno, da so sredstva varna, likvidna in imajo nizko donosnost. Tu se varčuje za kratkoročne cilje, sredstva so zajamčena, plača se davek na obresti. Obvezniške naložbe so dolgoročni dolžniški vrednostni papirji z znano obrestno mero in donosnostjo. Delnice so lastniški vrednostni papirji, ki dajejo imetniku pravico do

sorazmernega upravljanja podjetja, izdajatelja delnice in pravico do sorazmerne udeležbe pri razdeljenem dobičku (dividenda). Gre za višje tveganje, visoko likvidnost in višjo donosnost sredstev. To je primerno varčevanje za srednjeročne cilje, za vsaj tri leta, jamstvo sredstev so podjetja, plača se davek na dobiček. Določene oblike delniških naložb vsebujejo tudi varčevanje z življenjskim zavarovanjem. Ta oblika varčevanja se uporablja za dolgoročne cilje, za več kot deset let. Po preteku te dobe se davka na donos ne plača, jamstvo sredstev so pozavarovalnice ali podjetja, gre za nizko ali visoko tveganje, nizko likvidnost ter nizek ali visok donos.

Idealna naložba je tista, ki je čim manj tvegana, visoko likvidna in takšna, ki ima najvišjo pričakovano donosnost. Te lastnosti se med seboj delno izključujejo, izbrana naložba nikoli ne more biti hkrati optimalna glede na vse tri elemente (donosnost, likvidnost, tveganje). Želena ravnotežje med naštetimi lastnostmi lahko vlagatelj doseže z ustrezno kombinacijo različnih naložb.

V nadaljevanju je opisanih nekaj najpogostejših oblik hranjenja, varčevanja oziroma plemenitenja sredstev.

HRANJENJE SREDSTEV DOMA

Vsekakor obstaja določen delež tistih ljudi, ki ne zaupajo finančnim institucijam. Pomanjkljivost hranjenja finančnih sredstev je predvsem ta, da se odpovejo obrestim in niso popolnoma varni pred krajo.

SREDSTVA NA VPOGLED

Primerno je za manjše količine denarja, ki pokrijejo sprotne potrebe po likvidnosti. Za višje zneske so primerni alternativni skladi denarnega trga, ki ponujajo višje obresti, so varni, možnost izplačila je nekaj delovnih dni.

VEZANI DEPOZIT

Sredstva so za dobo, za katero se posameznik odloči, vezana in so obrestovana z obrestno mero, ki je bila dana na dan sklenitve depozita. Izplačilo sredstev je garantirano s strani države, tako da so sredstva varna. Če je varnost sredstev posameznikova primarna skrb, je depozit popolnoma primerna naložba.

SKLAD DENARNEGA TRGA

Nalagajo se v kratkoročne dolžniške vrednostne papirje. Njihova donosnost je podobna kratkoročnim vezanim bančnim depozitom, le da so tu sredstva likvidna. Izplačilo ni garantirano, vendar je običajno cilj denarnega sklada, da njegova vrednost ne zapade pod začetno vrednost. Nekateri tovrstni skladi, ki se tržijo v Sloveniji, so v času finančne krize utrpeli precejšnje izgube.

NALOŽBENO ZAVAROVANJE (FONDPOLICA)

Pri naložbenem zavarovanju gre za kombinacijo varčevanja in zavarovanja. Del zneska je namenjen varčevanju, medtem ko se drugi del sredstev steka v sklade. Za določene ljudi je to način, da se lotijo dolgoročnega varčevanja in se disciplinirajo. Naložbeno

zavarovanje je eden od načinov, kako poskrbeti za najbližje v primeru nezgode.

ZLATO

Trenutno se zlato promovira kot najvarnejša naložba, čeprav cena zlata močno niha. Primerno je kot špekulativna naložba ali dodatek k uravnoteženemu portfelju za vlagatelje, ki imajo več znanja. Vlaganje je lahko neposredno (zlate palice), ali pa neposredno z nakupom sklada z vnaprej določenim indeksom. Podobno kot za zlato velja tudi za ostale plemenite kovine.

BANČNA ZAVAROVANJA

Produkti bančnih zavarovanj ponujajo življenjsko zavarovanje z varčevanjem. Produkt je primeren predvsem za dolgoročne cilje nad deset let, po izteku te dobe ni davka na donos. Gre za nizko ali visoko tveganje, nizko likvidnost in nizko ali visoko donosnost. Sredstva so zajamčena. Poznamo več vrst bančnih zavarovanj, ki se razlikujejo glede na segment in potrebo stranke.

DELNICE

Gre za lastniške vrednostne papirje (listine), s katerimi se izdajatelj zavezuje imetniku listine izpolniti določene obveznosti. Na splošno je najbolj tvegana naložbena skupina, saj je odvisna od gospodarske uspešnosti ekonomij in panog, od uspešnosti poslovanja posameznega izdajatelja, ravni obrestnih mer v gospodarstvu, sprememb v tveganju delnic in pričakovanj tržnih udeležencev.

OBVEZNICE

Obveznice so dolžniški vrednostni papirji, ki jih lahko prodamo. Izdajatelj obveznic izplačuje obresti, cena obveznice je obratno sorazmerna obrestni meri. Na splošno so obveznice manj tvegane od delnic, obveznicam gre dobro, kadar gre delnicam slabo in obratno.

VZAJEMNI SKLADI

Vzajemni sklad je združeno premoženje večjega števila vlagateljev, njegovo celotno premoženje je razdeljeno na enote premoženja – investitor kupi enoto vzajemnega sklada. Z vloženimi sredstvi dobijo investitorji kupone za določeno število enot premoženja, ki se jih lahko kadarkoli proda. Funkcija vzajemnega sklada je zbirati denarna sredstva velikega števila investorjev in jih nalagati v različne likvidne finančne naložbe. Tako se razpršuje tveganje in znižuje stroške borznih transakcij.

Preden se posameznik odloči za določeno obliko varčevanja, mora popolnoma razumeti lastnosti naložbe. Ni dovolj, da ve, kako se bodo gibale obrestne mere ali delniški trgi. Vedeti in poznati mora tako pozitivne kot negativne lastnosti naložbe in se seznaniti s splošnimi pogoji, predvsem pa razjasniti vse nejasnosti.

S postopnim vplačevanjem in varčevanjem v skladih je posameznik ves čas prisoten na trgu vrednostnih papirjev. To pomeni, da kupuje delnice, ko je njihova cena nizka ali

visoka. Posledično padec vrednosti delnic in finančno krizo občuti mnogo manj kot z enkratnimi vplačili. Ključ do uspešnega rezultata na borzi sta potrpežljivost in disciplina, varčevalni načrti pa so za ta namen zelo koristni. Postopno varčevanje je zlasti primerno za vlagatelje, ki varčujejo za dolgoročne cilje večjega pomena: za dodatno rento ob upokojitvi, štipendijo šolajočega otroka, nakup stanovanja ali pa oblikovanje varnostnega finančnega sklada (NLB Skladi, 2012, str. 8–9).

Rezultati vlagateljev v vzajemne sklade po vsem svetu v zadnjih desetletjih kažejo, da so vlagatelji, ki so vanje nalagali periodično, enakomerno, dolgoročno, v povprečju ustvarili precej višjo donosnost od investorjev, ki so nalagali enkratne večje zneske (Dalbar, 2006).

3.2 DOSEGANJE CILJEV Z ZADOLŽEVANJEM IN RAZDOLŽEVANJEM

Poleg vseh vrst in možnosti varčevanja, s katerimi skušamo doseči cilj, obstaja še drugi način doseganja ciljev, in sicer z zadolževanjem.

3.2.1 KAZALNIK ZADOLŽENOSTI

Kako močno je posameznik zadolžen, nam povesta dva kazalnika, to sta faktor in stopnja zadolženosti. Kolikokratnik letnega neto prihodka potrebujemo za poplačilo neodplačanega dela dolga, nam pove faktor zadolženosti. Ta se določi glede na zgornjo mejo odhodkov oziroma obremenitev mesečnega dohodka z obroki za odplačevanje posojil v daljšem časovnem obdobju. Povsod se upoštevajo neto zneski. Izračuna se s seštevkom limitov, kartic, kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih kreditov. Dobljen seštevek, ki je vrednost neodplačanih dolgov pri določeni starosti, delimo z letnim neto prihodom, kar pomeni faktor zadolženosti, ki kaže na dolgoročno sposobnost poplačila dolga oziroma solventnost.

Stopnja zadolženosti, razmerje med skupnim zneskom vseh rednih mesečnih obveznosti za poplačilo dolgov in mesečnim neto prihodom, kaže na kratkoročno sposobnost vračanja dolga oziroma likvidnost. V mladosti si lahko posameznik privošči več dolgov, saj jih bo zaradi let in potenciala za rast prihodkov v prihodnje lažje odplačal. Stopnjo zadolženosti izračunamo s seštevkom limitov, kartic, kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih kreditov. Seštevek je redno mesečno plačilo dolgov, ki ga pomnožimo s 100 in delimo z mesečnim prihodom. Stopnjo zadolženosti izražamo v odstotkih. Popravek priporočene ravni zadolženosti je možen ob upoštevanju neto premoženja posameznika. Koliko dolga si posameznik lahko privošči, je povezano ne le s starostjo, ampak tudi z njegovimi rednimi prihodki ter vrednostjo njegovega neto premoženja (NLB, 2011, str. 7–11).

3.2.2 VRSTE DOLGOV

Posameznik se lahko zadolžuje na tri načine, ki se razlikujejo glede na ročnost, in sicer

poznamo kratkoročno, srednjeročno in dolgoročno zadolževanje (NLB Finančni priročnik, 2011 str. 28–29).

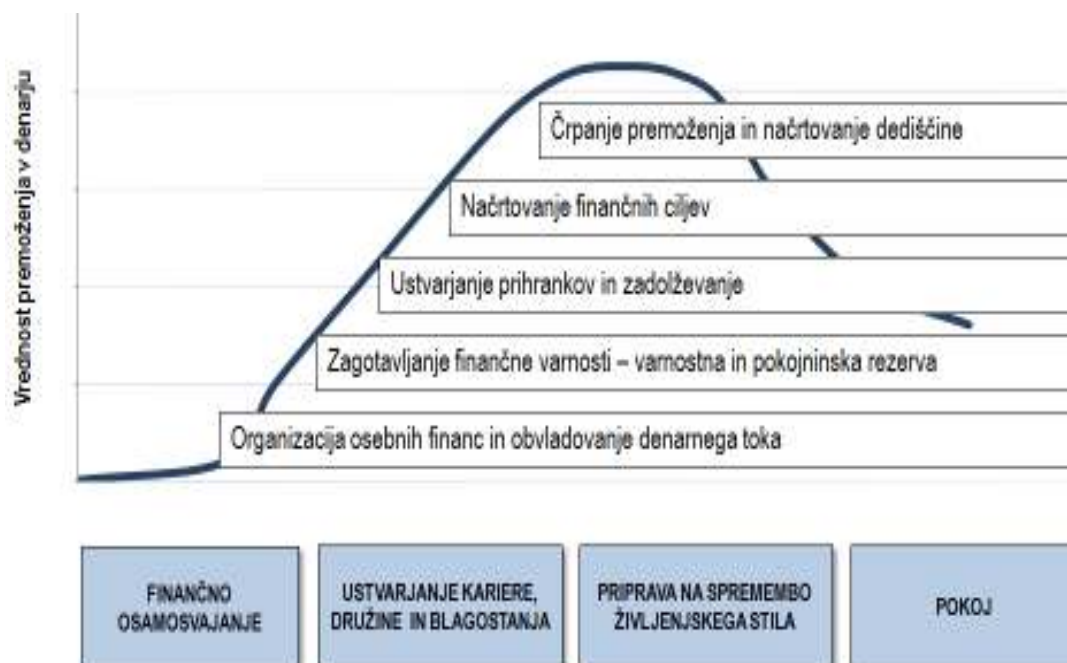
- Prvi način je kratkoročno zadolževanje. Gre za dobo do enega leta, kratkoročno se oseba lahko zadolži z uporabo limita na osebnem računu, s plačilno kartico z odloženim plačilom, s posojilno kartico ali pa s kratkoročnim kreditom. Stopnja kratkoročne zadolženosti v višini mesečne obveznosti se izračuna s seštevkom limita, ki je odobren na osebnem računu, kjer se upošteva 1/12 od petdesetih odstotkov zneska, limit na plačilni in/ali posojilni kartici, kjer se upošteva 1/12 od tridesetih odstotkov limita, in pa dejanske mesečne obveznosti kratkoročnega kredita.
- Srednjeročno zadolževanje velja za obdobje od enega do petih let in se uporablja za nakup večjih dobrin (avto, počitnice, študij ali obnova stanovanja). Stopnja, ki je priporočena za to obliko varčevanja, je deset odstotkov neto mesečnih dohodkov, upoštevati je treba še kratkoročne in dolgoročne mesečne obveznosti. Pomembno je, da rok trajanja dobrine, ki je bila kupljena s kreditom, ne presega ročnosti kredita.
- Dolgoročno zadolževanje je tisto, ki traja več kot pet let, namenjeno je nakupu oziroma financiranju nepremičnin. Stopnja dolgoročne zadolženosti je trideset odstotkov.

4 ŽIVLJENJSKA OBDOBJA IN OSEBNE FINANCE

Obdobje življenjskega cikla, v katerem smo, močno vpliva na način upravljanja z denarjem. Odločitve, ki jih sprejema, ter produkte in storitve, ki jih pri tem uporablja, so stvar vsakega posameznika, njegovega značaja in okolja, v katerem živi. Sem sodijo življenjsko pomembni razmisleki, kot so: za kakšno plačo je nekdo pripravljen delati, ali namerava živeti v hiši ali stanovanju, ali bo sposoben plačati morebitne stroške šolanja otrok, kako bo preživel upokojitev in še mnogo drugih vprašanj. Glede osebnih financ je vprašanj veliko, zato ni mogoče pričakovati enega samega univerzalnega odgovora. Kar je za nekoga dobro in smiselno, je za drugega popolnoma neracionalno in neprimerno. Življenjske situacije, ki nam jih prinese življenje, so včasih lahko stresne, zato predhodno temeljito razmišljanje o njih omogoča lažje reševanje in kontroliranje nastalih razmer.

V okviru osebnih financ ločimo štiri tipična življenjska obdobja, in sicer finančno osamosvajanje, ustvarjanje kariere, družine in blagostanja, priprava na spremembo življenjskega sloga in upokojitev. Naloge posameznika in izzivi, ki ga čakajo, se spreminjajo skozi posamezna obdobja (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 3–7).

Grafikon 1: Faze življenjskega cikla

Vir: NLB (2011)

Posamezniku ali družini poznavanje finančnega življenjskega cikla omogoči pravočasno finančno pripravo na predvidljive in nepredvidljive dogodke. S tem posameznik ustrezno izkoristi časovno razsežnost denarja in se izogne morebitnim neprijetnim situacijam v prihodnosti.

4.1 FINANČNO OSAMOSVAJANJE

Gre za obdobje posameznika, starega od 25 do 35 let. Takrat so prejemki nizki in dolgovi se kopičijo, neto premoženje je navadno negativno. V tem obdobju gre za finančno osamosvajanje, neodvisnost od staršev. Je težko obdobje preizkušanja življenja v dvoje, morda celo nastajanja družine in čas, ko posameznik preizkusi svojo srečo in talent v vlaganju.

V tem obdobju je treba obvladovati denarni tok, potrošiti le toliko, kolikor se zasluži, treba je začeti varčevati in živeti skromno. Poskrbeti je treba za ustrezna nezgodna, invalidska ali življenjska zavarovanja. Prednost v tem obdobju je čas, saj si lahko privoščimo bolj tvegane naložbe in bolj ustrezno razpršen delniški portfelj. Določiti je treba svoje finančne cilje in izdelati načrt za varčevanje (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 3–7).

4.2 USTVARJANJE KARIERE, DRUŽINE IN BLAGOSTANJA

Drugo obdobje življenjskega cikla je razdeljeno na dva dela po starosti, od 35 do 45 let in od 45 do 55 let.

Prvo obdobje je finančno precej zahtevno, saj gre za čas velikih finančnih apetitov, gre za velike nakupe v zgodnjih tridesetih letih: ustvarjanje družine, nakup nepremičnin, gradnja hiše, stanovanja. Gre za obdobje, ko se prejemki povečujejo, zaposlitev postane stabilnejša. Na drugi strani pa se povečujeta poraba in obremenjenost z dolgovi (osebni in stanovanjski krediti, kartice ...). Zaradi velikih izdatkov je treba skrbno obvladovati porabo ter vzdrževati razumno raven zadolženosti. Nakup nepremičnine bistveno vpliva na osebne finance. V tem obdobju je priporočljivo oblikovati svojo finančno varnostno rezervo in poskrbeti za finančno zaščito, ki jo lahko dosežemo z nezgodnimi, življenjskimi ali premoženjskimi zavarovanji. Vključita se tudi začetek varčevanja za pokojninsko rezervo in pa ustvarjanje prihrankov za otrokovo šolanje in izobraževanje. Naložbena strategija je dinamična, delniški portfelj je razpršen.

V obdobju od 45 do 55 let sta možna dva skrajna scenarija – ali finančna prosperiteta ali finančna stagnacija. V povprečju je to obdobje, ko so prejemki najvišji, nepremičninski problem pa je navadno že rešen. V ospredju je vprašanje načina plemenitenja premoženja in optimizacije davkov. V tem obdobju so cilji lažje dosegljivi, saj se dolgovi ustrezno upravljajo, hkrati je to zadnji čas za ureditev varčevanja za pokojnino. Pregledajo se zavarovalne police, in sicer zavarovalna vsota, preveri se kritje za ustrezna tveganja in podobno. Oцени se stanje osebnih financ, prav tako se zmanjša izpostavljenost prihrankov oziroma premoženja tveganju (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 3–7).

4.3 PRIPRAVA NA SPREMEMBO ŽIVLJENJSKEGA SLOGA

V obdobju od 55 do 60 let se življenjski slog spremeni, zato je smiselno preveriti, ali so

zastavljeni finančni cilji doseženi. Značilna za to obdobje je tako imenovana past »sendvič generacije« – otroci so še vedno finančno odvisni od staršev, čeprav se finančno osamosvajajo, prav tako je treba v finančnem smislu poskrbeti za starše. Pride do finančnega umiranja in priprave na spremembo življenjskega sloga. Konec koncev je pokojninsko varčevanje prioriteta, kjer se preveri ustreznost višine varnostne rezerve. Dolgovi se umaknejo prihrankom, zadolženost se zmanjša na minimum. Če je treba, se dodatno zavaruje zdravje ali zdravljenje. Premoženje se prestrukturira v naložbe z manjšim tveganjem in po možnosti s fiksno donosnostjo, to so bančni depoziti, nizko tvegane obveznice in drugo. V tem obdobju je primeren razmislek o načinu plačila rente (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 3–7).

4.4 UPOKOJITEV

Zadnje obdobje je obdobje upokojitve, ko nastopita pokojnina in črpanje ustvarjenih prihrankov. Poraba se v povprečju zmanjša. Razmisliti je treba o selitvi v skromnejšo nepremičnino in o dediščini. Predvsem je pomembno obvladovati denarni tok, večje izdatke je treba načrtovati, zmerno črpati prihranke. Pametno je oblikovati likvidno rezervo za morebitno zdravljenje in razmišljati o morebitnih dodatnih zavarovanjih. Ena od možnosti je tudi dezinvestiranje oziroma unovčenje naložb, nasploh je v tem obdobju naložbena politika konservativna (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 3–7).

5 OBVLADOVANJE IN RAZUMEVANJE OSEBNIH FINANC

Pri obvladovanju in razumevanju osebnih financ sta ključni dve področji: obvladovanje denarnega toka in obvladovanje premoženja. Prvo področje definirajo prejemki in izdatki. Prejemke sestavljajo vsa prejeta denarna sredstva, medtem ko izdatke vsa izdana denarna sredstva. Denarni tok prikazuje gibanje prejemkov in izdatkov v določenem časovnem obdobju in odraža plačilno sposobnost. Premoženje je razlika oziroma ostanek med sredstvi in dolgovi. Sredstva predstavlja tisto, kar je v naši lasti, dolgovi pa so vsa izposojena denarna sredstva, ki jih je treba vrniti. Premoženje definiramo kot prikaz stanja sredstev in dolgov, ki odražajo finančno moč posameznika. Gibanje vseh posameznikovih denarnih prejemkov in izdatkov prikazuje tako imenovani osebni denarni tok. Vpliva na finančno likvidnost, kar pomeni, da je posameznik (družina, gospodinjstvo) plačilno sposoben, če lahko sproti in redno poravnava zapadle obveznosti. Pregled gibanja denarnega toka je navadno natančna evidenca prejemkov in izdatkov posameznika v nekem obdobju, je eden izmed temeljev obvladovanja in načrtovanja osebnih financ. Razliko med prejemki in izdatki imenujemo osebni neto denarni tok.

Nasvet 60/40 za preudarno razporejanje prejemkov pokaže, da je pri stalnem neto denarnem toku smiselno razmisliti o vezavi ali naložbi sredstev, sicer si posameznik ustvarja finančno škodo, saj se dejansko odpove potencialni donosnosti.

Slika 2: Nasvet 60/40

Vir: NLB (2011)

Pregled gibanja denarnega toka nam omogoča, da zaznamo finančno težavo, še preden dejansko nastane, in zato pravočasno ukrepamo. V primeru pozitivnega denarnega toka se je treba odreči potrošnji danes, saj tako omogočamo večjo potrošnjo jutri in v prihodnosti. Če je ta že danes večja, velja obratno, takrat govorimo o negativnem denarnem toku (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 4–7).

5.1 NADZOR DENARNEGA TOKA PREK BANČNIH IZPISKOV IN SODOBNIH TRŽNIH POTI

Bančni izpisek je poenostavljen izkaz denarnega toka. Promet v dobro kaže naše prilive na

osebni račun, promet v breme pa odlive z njega. Prilivi in odlivi na izpisku so urejeni datumsko, glede na časovni nastanek dogodka. Pri vsaki postavki je izračunano tekoče stanje na osebni račun, kar imenujemo neto denarni tok. Če je stanje pozitivno, denar še imamo, negativno stanje pa pomeni, da smo porabili več, kot smo imeli na računu, in smo zato v »minusu«.

Izjemno uporabno je spremljanje denarnega toka preko sodobnih tržnih poti. Moja finančna slika je nova storitev znotraj teh aplikacij, ki v sklopih Moj proračun in Moje premoženje omogoča celovito spremljanje prejemkov in izdatkov osebnega računa ter sredstev in dolgov. Moj proračun omogoča razporejanje postavk v ustrezne prednastavljene kategorije ter načrtovanje prihodkov in izdatkov. Preko načrtovanja se lahko spremljajo morebitna odstopanja prejemkov in izdatkov na mesečni ali letni ravni. V posameznem mesecu se lahko spremljata tudi struktura prejemkov in izdatkov ter struktura sredstev in dolgov. Hkrati se lahko spremlja tudi gibanje posameznih skupin prejemkov in izdatkov skozi čas.

Naše premoženje je sestavljeno iz osebnih računov, depozitov, bančnih varčevanj, vzajemnih skladov, vrednostnih papirjev, višine zavarovalne vsote, nepremičnin, opreme, trajnih potrošnih dobrin, umetnin, starin in plemenite kovine in na drugi strani iz limitov na osebnih in kartičnih računih, iz osebnih, stanovanjskih in drugih kreditov. Neto premoženje so sredstva minus dolgovi. Pomembno je, da z leti manjšamo dolgove in povečujemo neto premoženje.

5.2 OSEBNA BILANCA STANJA

Osebna bilanca stanja je seznam premoženja, pokaže oceno vrednosti premoženja. Vsebuje načrte in obveznosti, ki so povezani z upravljanjem posameznikovih financ. Osebna bilanca stanja prikazuje finančno stanje posameznika v določenem trenutku. Vključuje sredstva, ki jih ima posameznik, obveznosti in dolgove, ki jih je pridobil, ter neto vrednost premoženja. V spodnji tabeli imamo vpogled na vse prihodke in odhodke. Oceno neto vrednosti premoženja izračunamo z razliko med prihodki in odhodki. Pri prihodkih upoštevamo bruto zneske, pri odhodkih pa davke in prispevke. S temeljnim nadzorom in načrtovanjem imamo pregled nad porabo in obvladujemo življenjske stroške.

Tabela 1: Osebno premoženje in obveznosti

FINANČNO PREMOŽENJE	FINANČNE OBVEZNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Bančne vloge (vezana sredstva, povprečno stanje na tekočem računu) • Vrednostni papirji (delnice, obveznice, naložbe v vzajemne sklade) • Drugi lasntniški deleži v podjetjih (d.n.o.) • Vrednost premij življenjskega zavarovanja • Vrednost premij pokojninskega zavarovanja • Vrednost nepremičnin (hiše, stanovanja, vikenda, parcele,...) • Vrednost premočnin (avtomobila, plovila, umetnin, nakita,...) • Odobrena posojila 	<ul style="list-style-type: none"> • Najeta posojila • Neporavnane obveznosti kreditnih kartic • Drugi dolgovi (obveznost do delodajalcev – štipendije oziroma šolnine, posojila sorodnikov,...) • Neplačan del lizinga • Morebitno doplačilo dohodnine
SKUPNA VREDNOST	SKUPNA VREDNOST

Vir: Groznik (2001, str. 10)

Sredstva, ki so del premoženja, so sestavljena iz denarnih sredstev, kamor prištevamo denar na osebem računu, vloge v domači in tuji denarni enoti, hranilne in vezane vloge. Za sredstva je značilno, da se do potrebnega denarja pride brez dodatnih stroškov ali pa so ti minimalni. Posameznik jih potrebuje za vsakdanje življenje, hkrati pa jih uporabi v nujnih primerih. Naložbe v različne vrednostne papirje, investicijske sklade ali lastniške deleže predstavljajo drugo večjo skupino premoženja. Glavni namen naložb je zagotavljanje sredstev za doseganje srednjeročnih in dolgoročnih ciljev, kot so izobraževanje otrok, reševanje stanovanjskega problema, zagotavljanje dodatnih sredstev za čas upokojitve. Sem uvrščamo tudi zavarovanja, saj zavarovalne police vsebujejo elemente varčevanja, ki sčasoma povečujejo vrednost osebnega premoženja. Med premoženje uvrščamo tudi enkratno izplačane zavarovalne premije, do katerih je posameznik v določenih primerih upravičen (zavarovalna premija v primeru smrti zakonskega partnerja). Vrednost osebnega premoženja povečujejo ne samo nepremičnine, ampak tudi starine, umetnine, nakit z dragimi kamni, unikatna oblačila znanih modnih oblikovalcev in drugo (Glogovšek, 2008, str. 294–330).

Finančni analitiki obveznosti razdeljujejo na kratkoročne in dolgoročne. Za kratkoročne dolgove je značilno, da morajo biti poravnani v letu dni, medtem ko narava dolgoročnih obveznosti bremeni njihove lastnike dlje časa. Med kratkoročne obveznosti prištevamo mesečne stroške porabe elektrike, vode, telefona, stroške ogrevanja in še neplačane račune za potrošnjo s kreditnimi karticami. Največjo postavko med finančnimi obveznostmi predstavljajo dolgoročna posojila, ki omogočajo posamezniku lažji nakup nepremičnine ali prevoznega sredstva. Ne glede na opredelitev obveznosti je pomembnejše upoštevanje dejanskega dolga. Poleg zgoraj omenjenih poznamo še druge obveznosti, ki so lahko enkratne narave ali pa imajo značaj mesečnih obveznosti (Glogovšek, 2008, str. 294–330).

Neto vrednost premoženja lahko opredelimo kot razliko med celotno vrednostjo sredstev in vsemi obveznostmi. Določa raven posameznikovega bogastva, ali drugače povedano – neto vrednost premoženja meri, koliko je posameznikovo premoženje dejansko vredno.

Če obveznosti presegajo razpoložljiva sredstva in ima neto vrednost premoženja negativen predznak, se posameznik sooča z nesolventnostjo. To pomeni, da oseba dolguje več, kot ima na voljo razpoložljivih sredstev. Nasprotno pa visoka neto vrednost premoženja še ne pomeni bogastva. Različne neto vrednosti so tako medsebojno primerljive na podlagi boljše izpolnjenih finančnih ciljev.

Za finančno načrtovanje je pomembno, da gospodarjenje z neto premoženjem poteka v smeri doseganja zastavljenih osebnih ciljev v predvidenem času (Glogovšek, 2008, str. 294–330).

5.3 ZAŠČITA ZDRAVJA IN PREMOŽENJA

Zdravje in premoženje lahko zaščitimo z osebnimi in premoženjskimi zavarovanji. Za osebna zavarovanja je značilno, da se z njimi zavarujemo pred nevarnostmi, ki pretijo zavarovani osebi. Gre za izplačilo vnaprej dogovorjene vsote v primeru dogodka, za katerega se zavarovanec zavaruje (telesna poškodba, doživetje določene starosti, smrt). Osebna zavarovanja so lahko življenjska, nezgodna in zdravstvena. Svojo lastnino (avto, hišo, televizor ...) ali odgovornost (avtomobilska odgovornost, odgovornost za poplačilo kredita ...) lahko zavarujemo s premoženjskimi zavarovanji. Za finančno in socialno varnost najbližjih v primeru nezgode poskrbimo s primernim življenjskim zavarovanjem, s katerim lahko sledimo trem finančnim ciljem: odplačilo oziroma delno zmanjšanje bremena dolgov in stroškov dedičev ob smrti zavarovanca, zagotovitev sredstev za šolanje otrok oziroma dostojnega življenja zavarovancu, vdovi/vdovcu, omogočiti finančno fleksibilnost v obdobju do smrti, saj je zavarovalnica pripravljena odkupiti vrednost police življenjskega zavarovanja oziroma ga lahko zastavi kot garancijo za črpanje kredita. Zavarovalnica v primeru dogodka, za katerega je bila zavarovana oseba zavarovana, najbližjim izplača zavarovalno vsoto: za primer trajne invalidnosti, bolnišnični dan, dnevno nadomestilo ob odsotnosti z dela in nezgodno smrt. Z zdravstvenim zavarovanjem pa se oseba zavaruje za preglede pri zdravniku in morebitno zdravljenje (NLB Finančni priročnik,

2011, str. 8–9).

5.4 VARNOSTNA REZERVA

Osnova finančne varnosti je tako imenovana varnostna rezerva in je enaka zmnožku mesečne vrednosti osnovnih življenjskih in rednih finančnih izdatkov ter potencialnega števila mesecev izpada prihodkov. Vsak posameznik ali gospodinjstvo mora začeti varčevati, da lahko oblikuje svojo varnostno rezervo, še preden začne razmišljati o drugih finančnih ciljih. Namenjena je kritju nepričakovanih in nujnih izdatkov gospodinjstva v prihodnosti ter kritju osnovnih izdatkov v primeru nepričakovanega zmanjšanja rednih prihodkov gospodinjstva v prihodnosti. Priporočljivo varnostno rezervo je mogoče izračunati z zmnožkom števila mesecev in mesečnimi osnovnimi izdatki. Rezultat zmnožka varnostne rezerve pove, koliko mesecev lahko posameznik oziroma gospodinjstvo preživi ob izpadu prihodka, s tem, da se z denarjem varnostne rezerve pokrijejo vsi redni tekoči mesečni stroški. Varnostna rezerva naj bi praviloma omogočala kritje nujnih in rednih izdatkov gospodinjstva za dobo od 3 do 24 mesecev. Razlika v mesecih izhaja iz razlik v tveganosti gospodinjstev, ki varnostne rezerve pretežno vlagajo v naložbe, ki niso tvegane oziroma imajo nizko tveganje, kot so depoziti za krajša obdobja, varčevalni in valutni računi. Vsaj del sredstev mora biti visoko likviden, denarna sredstva pa ves čas na razpolago. Dejavniki, ki vplivajo na varnostno rezervo, so dohodki družinskih članov, stabilnost zaposlitve, bremena najetih kreditov, vzdrževani družinski člani, starost, zdravstveno stanje posameznikov, lastna nepremičnina, obseg finančnega in nefinančnega premoženja (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 10–11).

5.5 POKOJNINSKA REZERVA

S pokojninsko rezervo si posameznik zagotovi finančno varnost in mirno prihodnost za čas, ko se bo upokojil. Večina evropskih držav se strinja z nižanjem pravic iz naslova pokojnin, zato je treba zanjo varčevati že v mladih letih. Delež upokojencev je vedno večji, delež aktivnega prebivalstva pa se zmanjšuje, pokojninske blagajne so izpraznjene. Predvidevanja za leto 2030 kažejo, da bo povprečna starostna pokojnina znašala manj kot petdeset odstotkov zadnjega prejetega mesečnega dohodka. Če bodo ljudje želeli dodatno pokojnino v jeseni življenja, bodo morali za to poskrbeti sami, z lastnim varčevanjem in odrekanjem. Sredstva, ki omogočijo črpanje rente v višini trideset odstotkov zadnjih mesečnih neto prihodkov v tridesetih letih po upokojitvi, veljajo za priporočljivo pokojninsko rezervo. Cilj varčevanja za pokojnino je, da se bo privarčevan znesek izplačeval v obliki rente ob upokojitvi.

Faktor pokojninske rezerve pove, kolikokrat večja so privarčevana sredstva za pokojnino od letnih neto prihodkov. Stopnja pokojninskega varčevanja je delež mesečnih neto prihodkov, ki glede na starost začetka varčevanja omogoča doseči ciljno višino pokojninske rezerve ob upokojitvi. Odvisna je od starosti posameznika ob začetku varčevanja in možnih dodatnih prihodnjih prilivov oziroma drugega premoženja, ki je že

privarčevano za te namene. Višji kot so neto prihodki, višja naj bo ta stopnja (NLB Finančni priročnik, 2011, str. 12–15).

Stopnja mesečnega pokojninskega varčevanja, ki glede na starost začetka namenskega varčevanja omogoča doseči faktor pokojninske rezerve v višini 6-kratnika letnega neto prihodka ob upokojitvi, naj bo vsaj 6,5 %. V primeru, da se začne z varčevanjem pozneje kot pri tridesetih letih, se stopnja potrebnega pokojninskega varčevanja z leti zvišuje, kar je razvidno v spodnji tabeli.

Tabela 2: Minimalna stopnja pokojninskega varčevanja

Starost	Minimalna stopnja pokojninskega varčevanja*
30	6,5%
35	8,8%
40	12,3%
45	17,7%
50	27,2%
55	46,6%
60	106,2%
65	

Vir: NLB (2011)

Ob tem se predpostavlja, da posameznik nima drugih sredstev ali premoženja in ne pričakuje prilivov, ki bi jih lahko namenil za zagotavljanje pokojninske rezerve.

Zgodnje varčevanje omogoča z vidika mesečne obremenitve ugodnejše in lažje doseganje zelene rente. S krajšanjem dobe varčevanja se mesečna stopnja varčevanja zvišuje. Višja stopnja varčevanja pomeni večjo finančno varnost v starosti. Visoka stopnja varčevanja tako omogoči zgodnejšo finančno samostojnost (NLB Pregled in ocena stanja osebnih financ, str. 7).

5.6 PREZADOLŽENOST

Prezadolženi dolžnik morda v nekem trenutku še lahko sproti poplačuje svoje obveznosti do upnikov, vendar pa so njegovi dolgovi skupaj večji od njegovega premoženja in bo v bolj ali manj oddaljeni prihodnosti postal nelikviden. Prezadolženost je razlog za začetek stečaja ali prisilne poravnave posameznika. Posameznik je prezadolžen, kadar stopnja skupne zadolženosti preseže šestdeset odstotkov. Orientacijska tabela ravni zadolženosti glede na višino rednega neto prihodka nam pomaga opredeliti stopnjo zadolženosti. Glede na to pa v spodnji tabeli najdemo priporočene aktivnosti za zmanjšanje zadolženosti.

Tabela 3: Priporočene aktivnosti ob določeni stopnji prezadolženosti

Stopnja zadolženosti	Opis prezadolženosti	Priporočena akcija
40–50 %	Še sprejemljiva stopnja zadolženosti	Ste na meji prezadolženosti. Ne najemajte novih dolgov!
50–60 %	Mejna stopnja zadolženosti	Priznajte si, da ste prezadolženi. Znižajte mesečne izdatke.
60–70 %	Prezadolženost	Resno prezadolženi ste. Znižajte mesečne izdatke, unovčite naložbe, razvežite varčevanja in pokrijte nekaj dolga.
80 %	Visoka prezadolženost	Visoka prezadolženost zahteva bančnega strokovnjaka, s katerim se pogovorite o možnosti prestrukturiranja, konsolidacije ali reprograma dolgov.
nad 90 %	Pravno zahtevna prezadolženost	Ogroženi sta vaša osebna svoboda in vaša lastnina. S svetovalcem v banki in odvetnikom proučite možnost osebnega stečaja.

Vir: NLB (2011)

V realnem svetu je težko določiti, kdaj je nekdo prezadolžen. Stopnje v zgornji tabeli so okvir, ki je izhodišče za izdajo določenih opozoril oziroma izvedbo določenih aktivnosti. Pri tem je treba upoštevati posameznikovo premoženje. Nekdo je denimo lahko glede na svoje prihodke zadolžen že za šestdeset ali sedemdeset odstotkov, vendar je to morda njegov način življenja – dolg lahko pokrije z drugimi sredstvi (NLB Razumno zadolževanje in razdolževanje, 2011, str. 7).

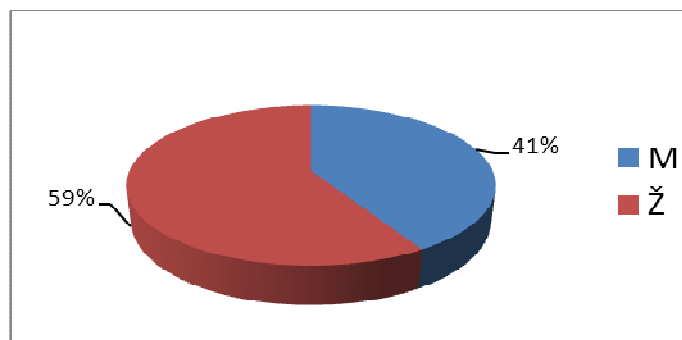
6 REZULTATI ANKETE

Od 1. decembra 2012 do 31. marca 2013 sem z anketnim vprašalnikom opravljala raziskavo, s katero sem želela izvedeti, katere bančne produkte ljudje uporabljajo za varčevanje. Zanimali so me odnos ljudi do varčevanja, vzroki zanj, vprašala sem jih, za kaj varčujejo oziroma zakaj ne varčujejo.

Anketiranci, stari od 15 do 90 let, so bili naključno izbrani. Z reševanjem anketnega vprašalnika, ki je bil popolnoma anonimen, niso imeli težav.

Pisni anketni vprašalnik sem razdelila prijateljem in družinskim članom (40 anketirancev), sodelavcem (36 anketirancev), strankam v poslovalnici banke (25 anketirancev) in obiskovalcem zdravstvenega doma Domžale (27 anketirancev). Skupno število anketirancev je bilo 128, od tega 41 % moških in 59 % žensk.

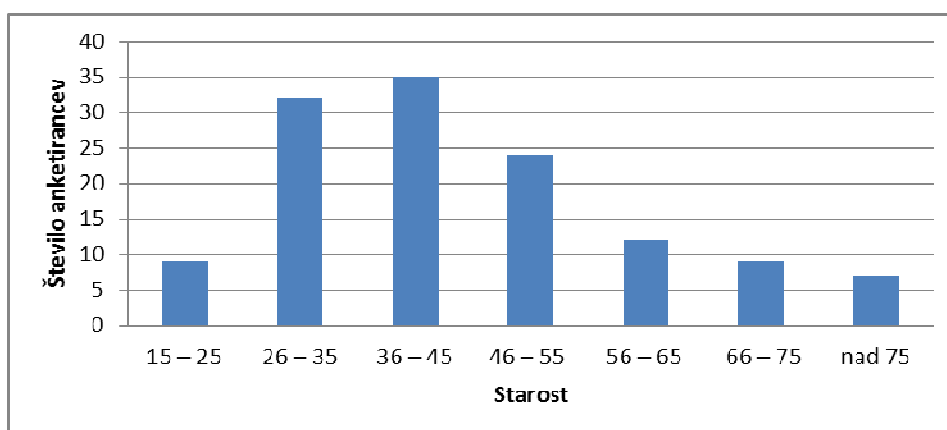
Grafikon 2: Spol anketirancev

Vir: lasten

Kot je razvidno iz spodnjega grafa, največji delež anketiranih predstavlja najaktivnejše prebivalstvo, staro od 26 do 55 let.

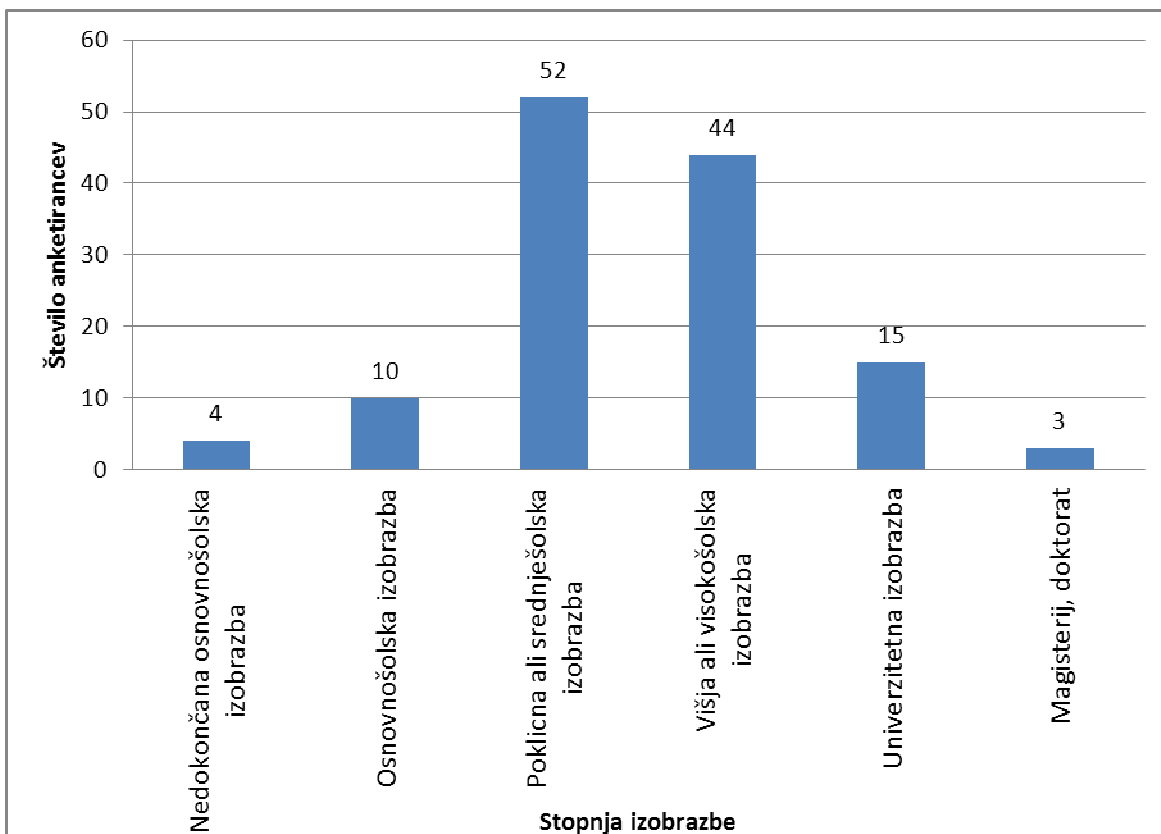
Grafikon 3: Starost anketirancev

Vir: lasten

Glede na pridobljeno izobrazbo predstavljata najmanjša deleža tisti, ki nimajo dokončane osnovne šole in tisti z najvišjo izobrazbo. Nekaj več je tistih, ki imajo dokončano osnovnošolsko ali univerzitetno izobrazbo. Poklicno ali srednješolsko ter višjo ali visokošolsko izobrazbo pa ima večina vprašanih.

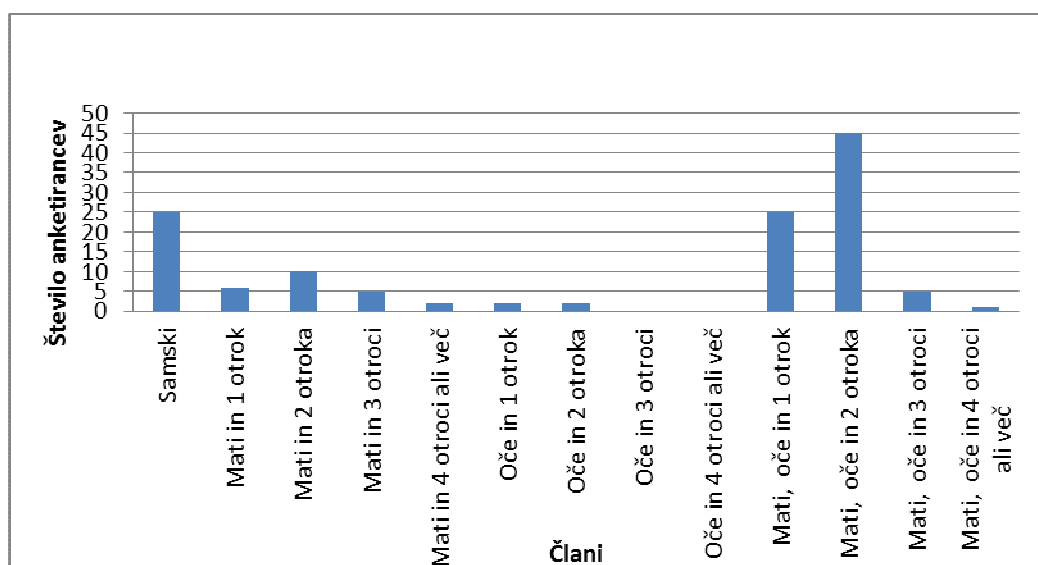
Grafikon 4: Izobrazba anketirancev

Vir: lasten

Približno 32 % anketiranih je samskih oziroma brez otrok, približno toliko je staršev z enim otrokom. Iz analize anketnih vprašanj razberemo, da predstavljajo matere samohranilke, največ je tistih z dvema otrokoma, skoraj 27 %, medtem ko je očetov samohranilcev 5 %. Največ anketirancev živi s partnerjem in dvema otrokoma.

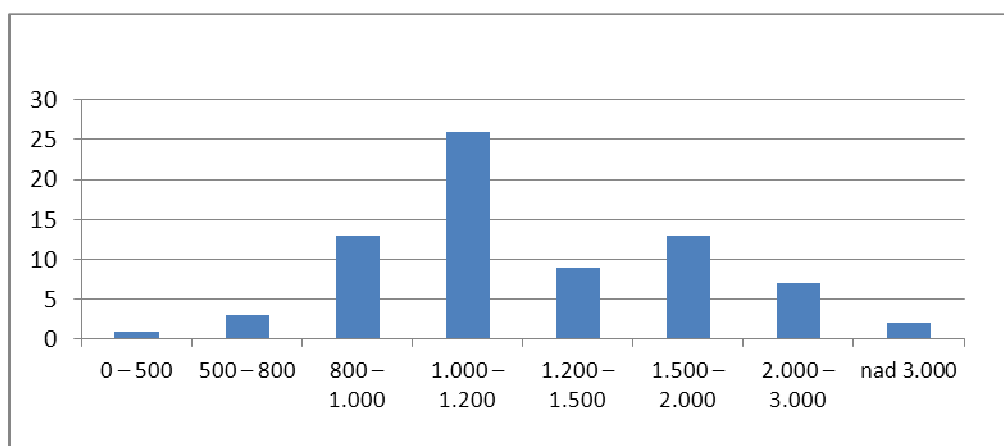
Grafikon 5: Družinski člani v skupnem gospodinjstvu

Vir: lasten

Na vprašanje o osebnem dohodku, na katerega odgovor ni bil obvezen – zato sem pričakovala majhen odziv, je odgovorilo kar 75 anketirancev. Neto osebni dohodek, s katerim razpolaga največ anketirancev, je med 1 000 in 1 200 EUR. Nižji dohodek, od 800 do 1 000 EUR, ima 13 anketirancev, prav toliko vprašanih zasluži od 1 500 do 2 000 EUR. Zanimivo je, da je med omenjenima enakima deležema en plačilni razred. Med 1 200 do 1 500 EUR se je uvrstilo devet anketirancev, malo manj, sedem vprašanih, zasluži med 2 000 in 3 000 EUR. Z več kot 3 000 EUR osebnega mesečnega dohodka razpolagata dva anketiranca, trije vprašani pa zaslužijo od 500 do 800 EUR. Osebni dohodek enega od vprašanih znaša manj kot 500 EUR.

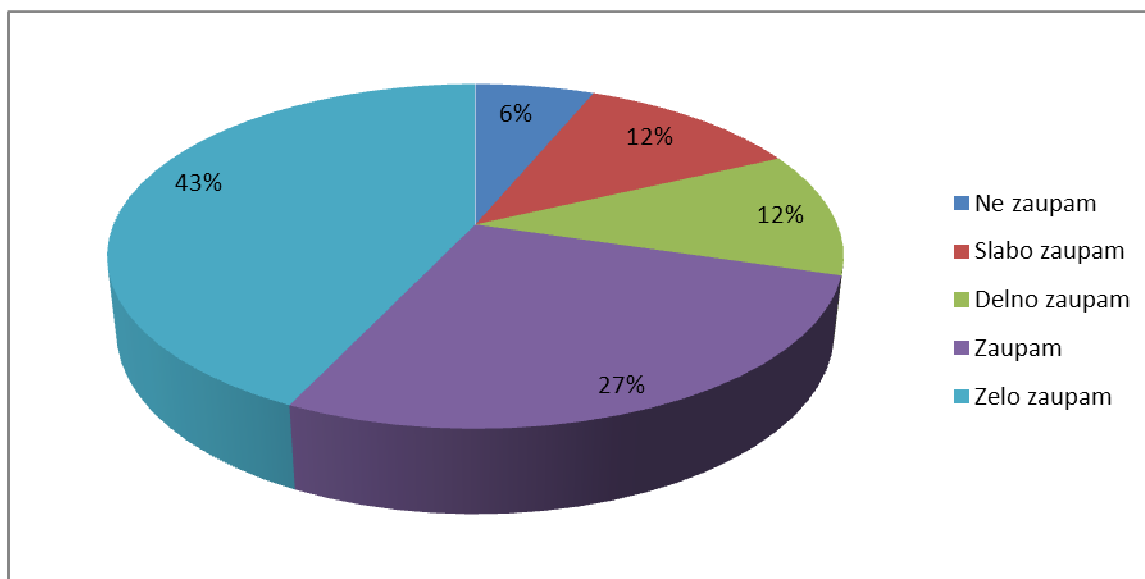
Grafikon 6: Osebni dohodek anketirancev

Vir: lasten

Razveseljiv podatek je, da velika večina zaupa bančnim institucijam, kar 43 % anketirancev zelo zaupa bankam, 27 % pa jih zaupa. To je v seštevku kar 70 %. Glede na gospodarski položaj in mnenje, ki sem si ga ustvarila pri delu, sem pričakovala nižji odstotek tistih, ki zaupajo bančnim institucijam. Delno in slabo zaupanje bančnim institucijam je izkazalo 24 % anketirancev, slabih 6 % pa jim sploh ne zaupa.

Grafikon 7: Zaupanje bančnim institucijam

Vir: lasten

Osebni račun mora imeti vsak, ki prejema določene prilive. Iz grafa razberemo, da anketiranci pogosto oziroma zelo pogosto uporabljajo osebni račun. Preko njega potekajo vse finančne transakcije, pologi in dvigi gotovine. Najpogosteje osebni račun uporablja 39 % anketirancev, pogosto ga uporablja 31 %, včasih 21 %. 8 % anketirancev zelo redko uporablja osebni račun, 1 % pa sploh ne.

Plačevanje računov je s temi podatki v sorazmerju. Pogosto to storitev uporablja 40 % ljudi, včasih pa 35 %. Najpogosteje uporablja plačevanje računov 6 % anketirancev, tukaj lahko upoštevamo tiste, ki uporabljajo neposredne bremenitve in s tem izkoristijo nizke stroške provizije. Nekateri upoštevajo le strošek provizije plačila računa, ki je dokaj visok, zato zelo redko (9 %) račune plačujejo v banki ali pa jih sploh ne (10 %).

Depozita nikoli ne uporablja 12 % anketirancev, kar kaže na majhen delež ljudi, ki ima dovolj sredstev, da bi jih lahko vezali za določeno obdobje. Zelo redko se za depozit odloči 16 % anketirancev, 34 % pa včasih. 20% delež predstavljajo pogosti depozitarji, najpogosteje pa ga sklene 19 %. Gre za ljudi, ki zaupajo produktu, uporabljajo ga večkrat, verjamejo vanj in v varnost sredstev. .

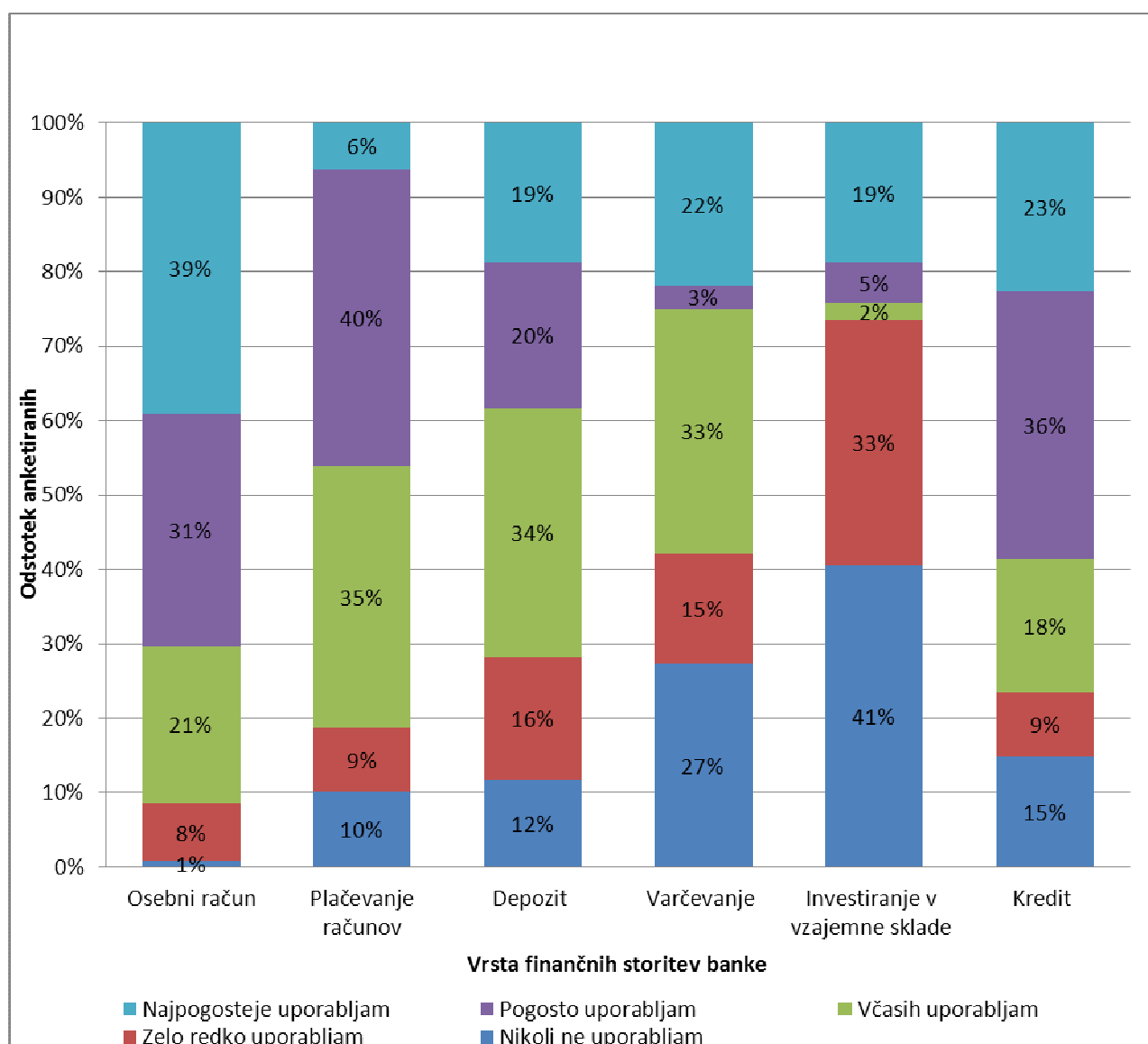
22 % najpogostejših uporabnikov varčevanj je tistih, ki so pripravljeni poleg vseh stroškov del sredstev nameniti varčevanju za določen namen. Pogosta uporaba varčevanj je

majhna, komaj 3%. Varčevanje včasih uporablja 33 % anketirancev, 15 % zelo redko, kar 27 % vprašanih pa storitev varčevanja ne uporablja.

Investiranje v vzajemne sklade je bolj tvegana naložba, ki je nikoli ne uporablja 41 %, zelo redko pa 33 % anketirancev, kar skupaj predstavlja 74 %. Včasih v vzajemne sklade investira 2 %, pogosto pa 5 %, najpogosteje pa 19 % vprašanih.

Ljudje se za zagotovitev boljšega življenjskega standarda ali za doseganje ciljev odločajo za kredit, in sicer najpogosteje 23 % anketirancev, pogosto kar 36 % in včasih 18 %. Delež anketirancev, ki zelo redko zaprosijo za kredit, je 9%, 15 % te storitve ne uporablja.

Grafikon 8: Vrste finančnih storitev banke, ki jih anketiranci uporabljajo

Vir: lasten

Zanimalo me je, za katere oblike varčevanja in hranjenja sredstev se anketiranci najpogosteje odločajo.

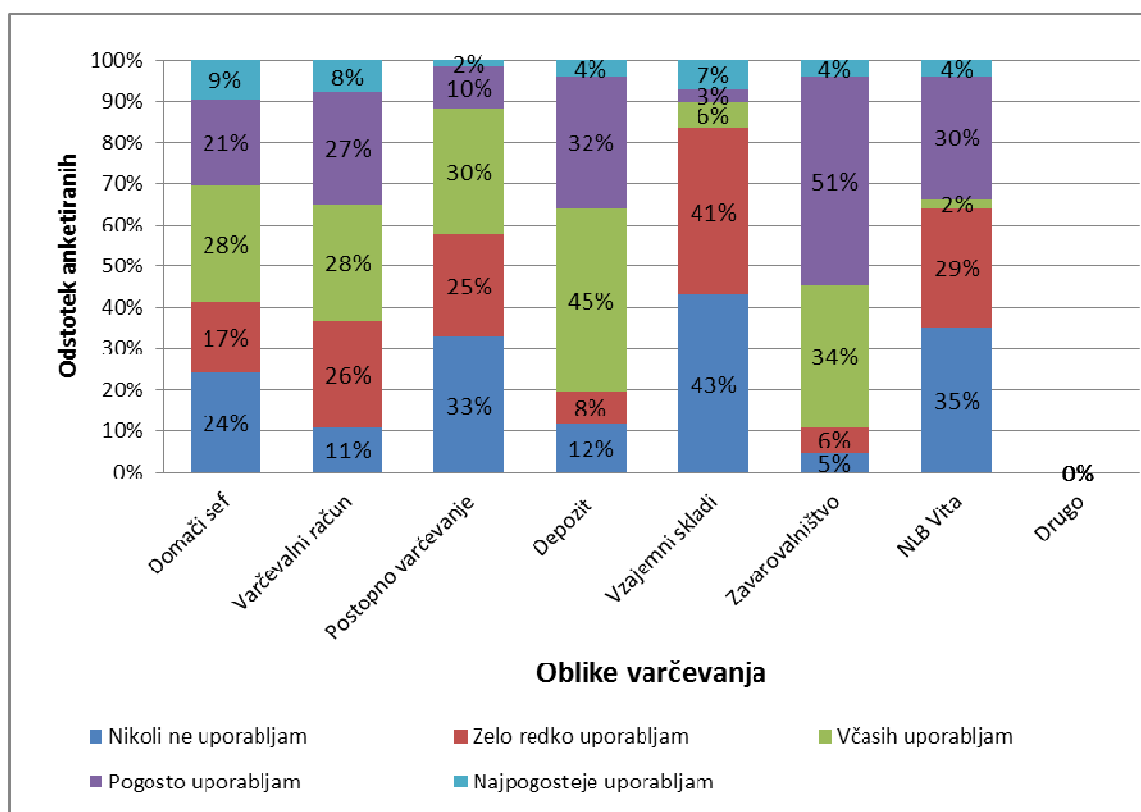
V domačem sefu oziroma doma najpogosteje hrani sredstva 9 % anketirancev, 21 % pogosto in 28 % včasih, kar je veliko glede na nizko stopnjo varnosti doma shranjenih sredstev. Zelo redko se za to odloči 17 %, 24 % anketirancev pa nikoli. Varčevalni račun je namenjen tistim, ki so pripravljeni varčevati. Pogosto se zanj odločijo tisti, ki poznajo ta produkt, v 27 %, včasih 28 % ali pa zelo redko 26 %, odvisno od razpoložljivosti sredstev. Najpogosteje varčevalni račun uporablja 8 % anketirancev, 11 % pa nikoli. Postopno varčevanje je produkt, ki zahteva redne mesečne pologe, najpogosteje ga uporablja le 2 % anketirancev, pogosto 10 %, včasih 30 %, zelo redko 25 % in nikoli 33 % anketirancev, kar predstavlja skoraj 90 % vseh vprašanih. Vzroki, da se ljudje ne odločajo za postopno varčevanje, so lahko redni mesečni pologi ali premajhno poznavanje produkta. Depozit je najbolj razširjena oblika varčevanja, najpogosteje ga uporablja 4 % anketirancev, pogosto varčuje v depozitu 32 %, včasih pa kar 45 % anketirancev. Tistih, ki zelo redko uporabljajo depozit, je 8 %, 12 % se zanj ne odloči nikoli.

Glede na aktualnost vzajemnih skladov, naložb in delnic sem pričakovala drugačen rezultat. Zelo redko uporablja vzajemne sklade kar 41 % anketirancev, 43 % vprašanih pa sploh nikoli. Le 16 % anketirancev je tistih, ki varčujejo v skladih – 7 % najpogosteje, 3 % pogosto in 6 % včasih.

Zavarovalništvo je oblika, kjer se zavarujemo in hkrati varčujemo. Najpogosteje se za zanj odloča le 4 % anketirancev, pogosto to obliko varčevanja izbere 51 % in včasih 34 % anketirancev. Zelo redko zavarovalništvo izbere 6 %, nikoli pa 5 % anketirancev.

NLB Vita je produkt, ki je trenutno zelo aktualen, a ga vprašani premalo poznajo, kar je pokazala analiza vprašalnika. Več kot polovica anketirancev LB Vito uporablja zelo redko (29 %) ali nikoli (35 %). Pogosto uporablja produkt 30 % anketirancev, 2 % včasih, 4 % pa najpogosteje.

Grafikon 9: Oblike varčevanja, ki jih anketiranci uporabljajo

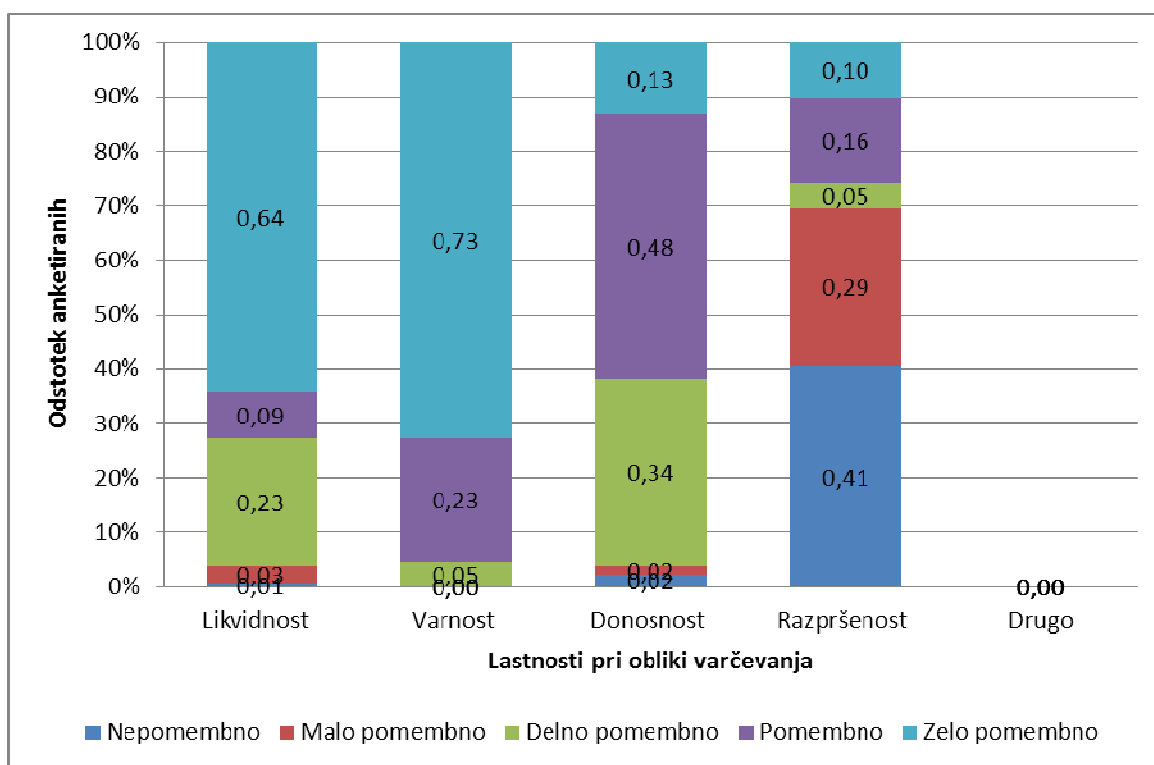
Vir: lasten

Likvidnost sredstev pomeni, da nam je denar, kadar ga potrebujemo, vedno na razpolago. Kar 64 % anketirancev je likvidnost opredelilo kot zelo pomembno in 9 % kot pomembno, dobrim 23 % se zdi delno pomembna, 3 % malo pomembno in 1 % nepomembna. Varnost sredstev je za kar 73 % anketirancev zelo pomembna, 23 % anketirancev pa meni, da je pomembna. 5 % anketirancev je varnost ocenilo kot delno pomembno. Nihče pa ni varnosti sredstev prepustil naključju, nihče se ni opredelil, da je manj pomembna ali nepomembna.

Donosnost pove, koliko dobička dobimo za svoja sredstva, višja je, več prispeva – na primer obresti od depozita. Za zelo pomembno jo je izbralo 13 % anketirancev in kar 48 % za pomembno. Delno pomembna se zdi 34 % anketirancev, torej jo lahko poleg likvidnosti in varnosti uvrstimo med pomembnejšo. Malo pomembna in nepomembna je za 2 % vprašanih.

Razpršenost je tista, ki nam zagotavlja, da nimamo vseh sredstev le v enem produktu. Čeprav je za varčevalca najkoristnejša, jo je 41 % anketirancev opredelilo za nepomembno in 29 % za malo pomembno, 5 % jih meni, da je delno pomembna. Vseh tistih 16 %, ki so se odločili za pomembno, in 10 %, ki so obkrožili zelo pomembno, se po mojem mnenju zaveda pojma in koristi razpršenosti, saj ni nikoli priporočljivo vseh sredstev vložiti v en produkt.

Grafikon 10: Lastnosti varčevanja

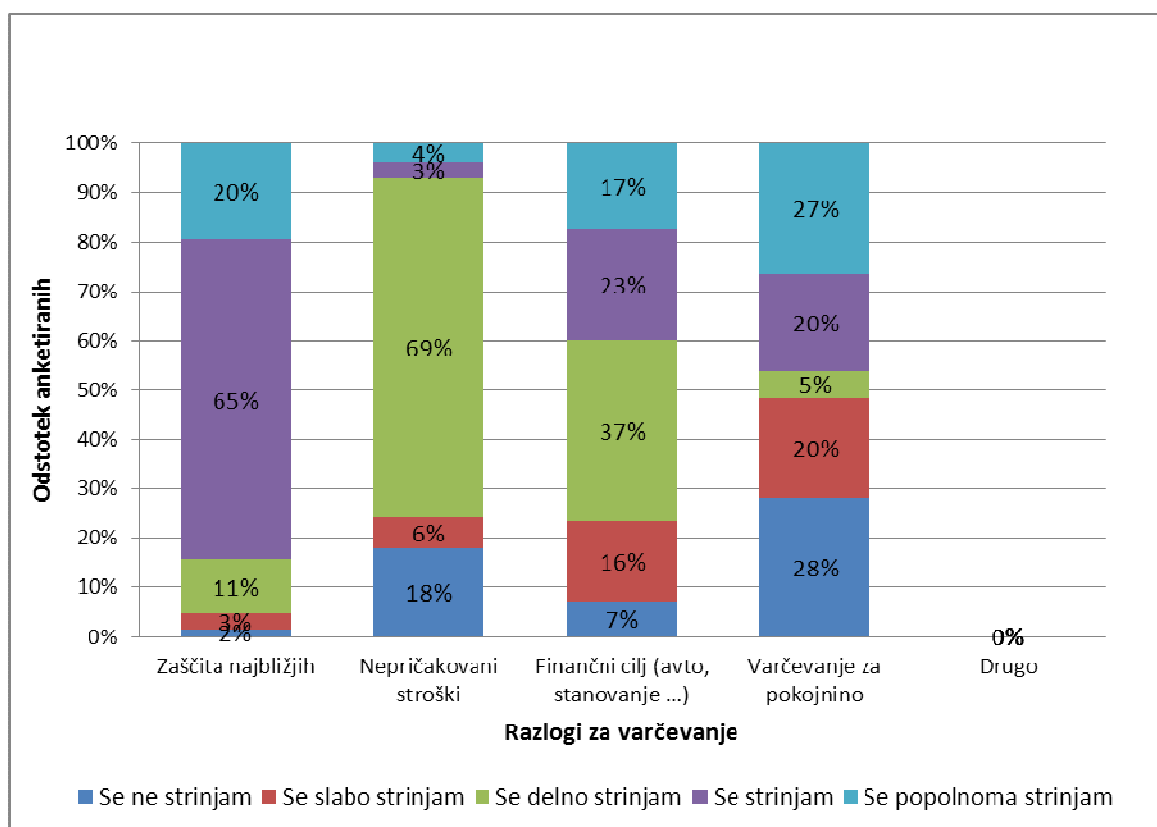

Vir: lasten

Vsi imamo določen cilj in razlog za varčevanje. Nekateri varčujejo, da bi zaščitili svoje najbližje – 20 % anketirancev se popolnoma strinja, 65 % se strinja. Podatek kaže, da nam ni vseeno za naše najbližje in osvetljuje družbene vrednote. Delno se strinja 11 %, 3 % vprašanih se slabo strinja, 2 % pa se ne strinja. Podatek, da se kar 69 % vprašanih delno strinja s pomembnostjo nepričakovanih stroškov, je bil popolnoma pričakovan. To so nepredvideni stroški, s katerimi se srečujemo vsak dan: popravilo avtomobila, okvara pralnega stroja itd. 4 % vprašanih se popolnoma strinja, da so nepričakovani stroški zelo pomembni, strinja se 3 %, slabo se strinja 6 %, 18 % anketirancev pa se ne strinja, da so glavni razlog za varčevanje. V času, v katerem živimo, si določen delež populacije težko privoščiti nakup avtomobila ali stanovanja. Da je treba varčevati za finančni cilj, se popolnoma strinja 17 % anketirancev, 23 % je tistih, ki se strinjajo in 37 % tistih, ki se delno strinjajo. 16 % se slabo strinja in 7 % je tistih, ki se ne strinjajo s pomembnostjo finančnega cilja.

Kadar govorimo o varčevanju za pokojnino, se zdi ta cilj zelo oddaljen. Popolnoma se strinja 27 % anketirancev, 20 % se jih strinja in 5 % delno. Gre za tiste varčevalce, ki se zavedajo, da je treba za dodatno pokojnino začeti varčevati čim prej. Žal se 20 % anketirancev slabo strinja, kar 28 % pa se z dejstvom, da je treba varčevati za pokojnino, ne strinja.

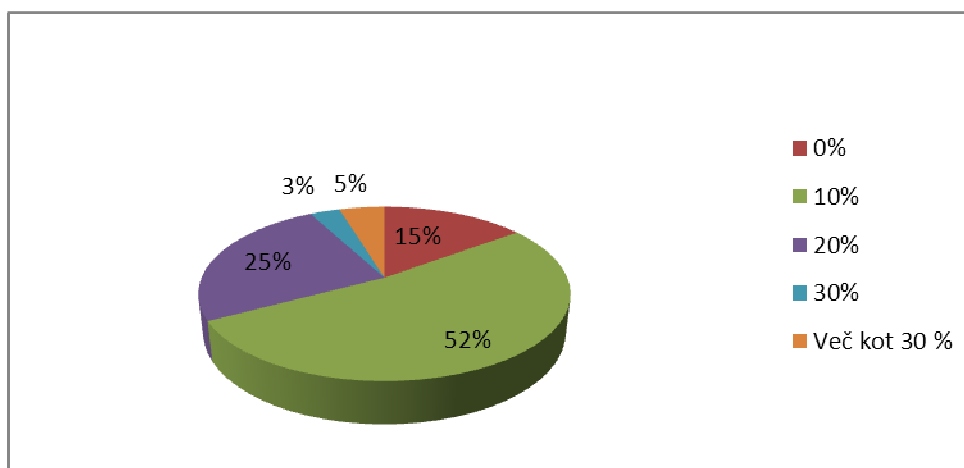
Grafikon 11: Razlog varčevanja

Vir: lasten

Nekaj več kot polovica anketirancev, 52 %, jih za varčevanje nameni 10 % osebnega dohodka. Podatek nam pove, da se več kot polovica zaveda pomena varčevanja, 25 % anketirancev privarčuje 20 % dohodka. 3 % anketirancev si lahko privoščijo privarčevati 30 % dohodka. Več kot 30 % dohodka pa privarčuje 5 % anketirancev. Preostali 15% delež anketirancev za varčevanje ne nameni nič.

Grafikon 12: Osebni dohodek, namenjen varčevanju

Vir: lasten

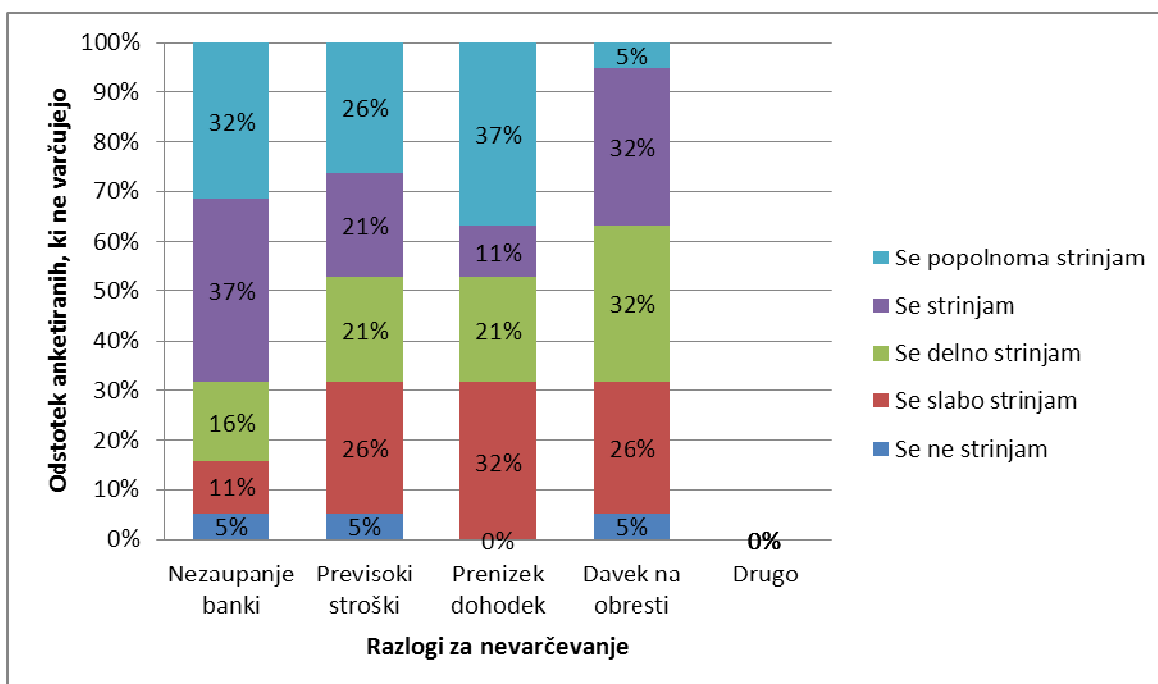
Analizirala sem, zakaj 15 % anketirancev ne varčuje, in preverila nekatere morebitne vzroke.

Nezaupanje banki je vzrok, s katerim se popolnoma strinja 5 % anketirancev, tistih, ki bi se strinjali, ni, 16 % pa se z razlogom delno strinja. Večji del, 47 % anketirancev, se malo strinja, da je razlog nevarčevanja nezaupanje bančnim ustanovam, 32 % pa se jih ne strinja.

Rezultat ankete kaže, da ljudje ne varčujejo zaradi previsokih stroškov in prenizkih dohodkov. S tem se popolnoma strinja 79 % anketirancev. 11 % jih meni, da so stroški previsoki, prav toliko se jih tudi delno strinja. Zaradi prenizkega osebnega dohodka ne varčuje 21 % anketirancev.

Da je davek na obresti razlog za nevarčevanje, se popolnoma strinja 5 % anketirancev, strinja se jih 16 %, delno pa kar 63 %. 16 % se s tem malo strinja, tistih, ki se ne strinjajo, ni bilo.

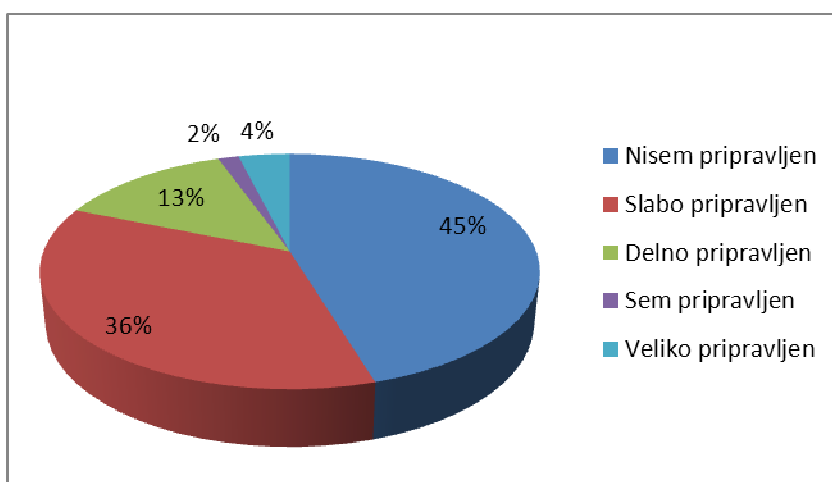
Grafikon 13: Razlogi za nevarčevanje anketirancev

Vir: lasten

Če želimo, da nam sredstva prinesejo večji donos, moramo prevzeti več tveganja. Za višji donos ni pripravljeno tvegati kar 45 % anketirancev, sledi 36 % tistih, ki so slabo pripravljene tvegati in 13 %, ki so na to delno pripravljene. Z grafa je razvidno, da je le 2 % tistih, ki so pripravljene tvegati, in 4 % takšnih, ki so veliko pripravljene tvegati, da za svoja sredstva dobijo več.

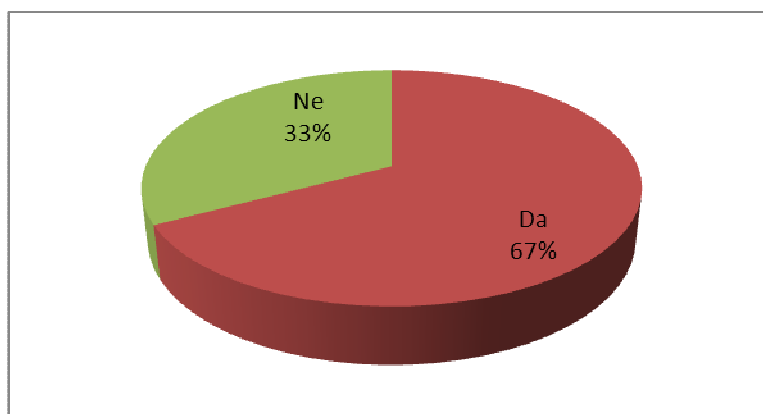
Grafikon 14: Odgovornost za večje tveganje

Vir: lasten

Od vseh 128 vprašanih se jih je 86 denar že izposodilo, kar predstavlja 67 %. Nikoli si denarnih sredstev ni izposodilo 42 anketirancev ali 33 %.

Grafikon 15: Izposoja denarnih sredstev

Vir: lasten

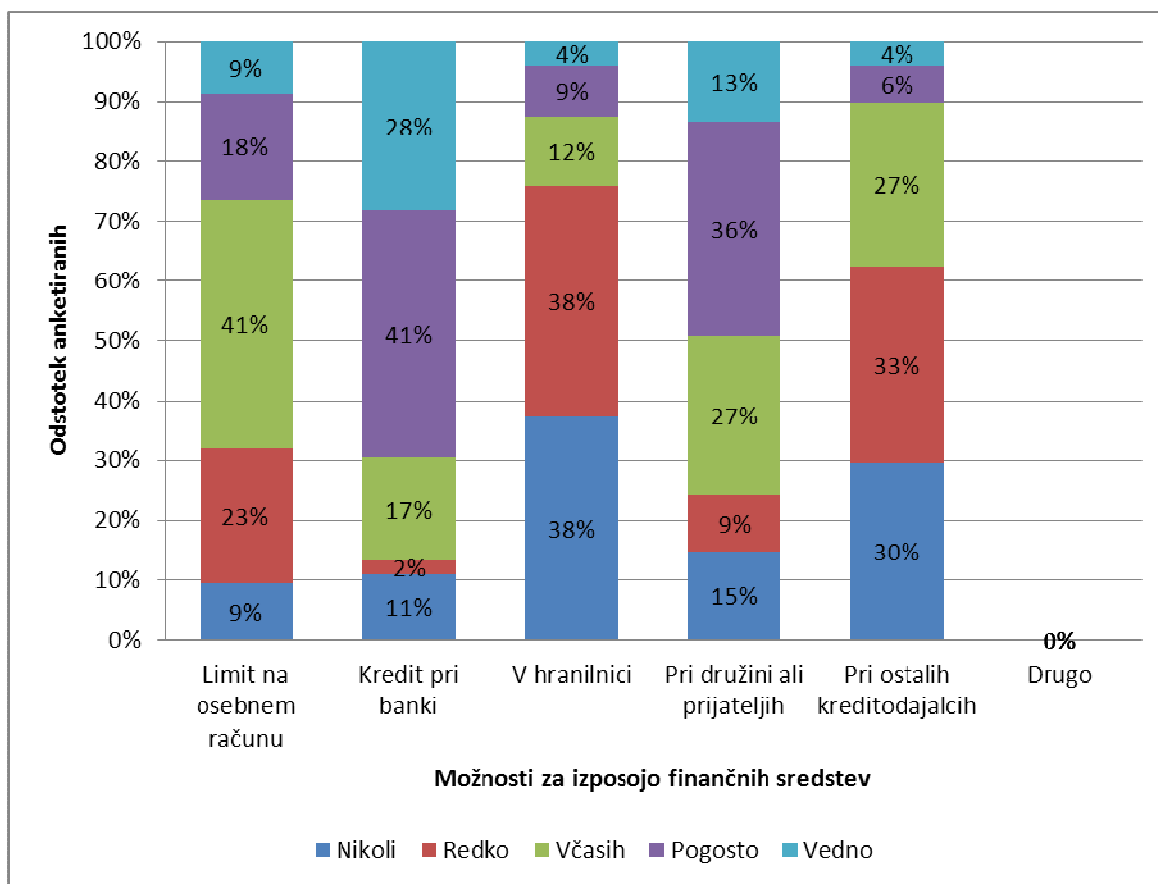
Kje si ljudje izposojajo denar oziroma kje bi si ga izposodili, če bi ga potrebovali, ponazarja naslednji graf.

Limit na osebni račun vedno uporablja 9 % anketirancev, pogosto 18 %. Največji delež vprašanih – 41%, včasih uporabi limit, 23 % redko in 9 % nikoli. Vedno se za bančni kredit odloča 28 % anketirancev, 41 % pogosto ter včasih 17 %, redko le 2 % in nikoli 11 %. V hranilnici si nikoli ne bi izposodilo sredstev ali redko 38 % vprašanih. 12 % bi izbralo hranilnico včasih, 9 % pogosto in 4 % vedno.

Družina in prijatelji so tisti, pri katerih si denar izposoja 13 % anketirancev, pogosto kar 36 % in vedno 27 %, redko bi si sredstva izposodilo 9 % anketirancev, 15 % pa nikoli. Pri

ostalnih kreditodajalcih se vedno zadolžuje 4 % in pogosto 6 %. Večji delež predstavljajo tisti, ki se včasih odločajo za ostale kreditodajalce (27 %), redko 33 in nikoli 30 % anketiranih.

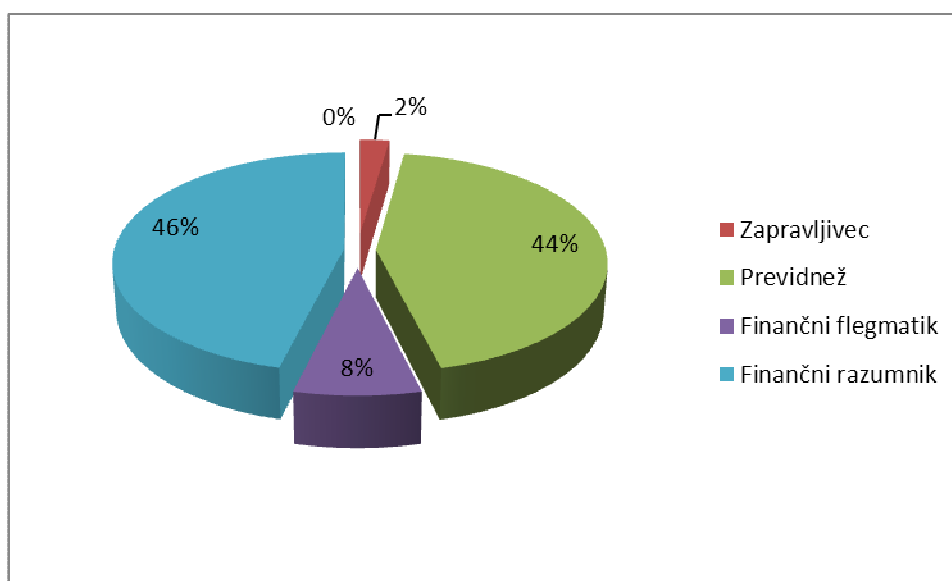
Grafikon 16: Možnost izposoje denarnih sredstev

Vir: lasten

Spodnji graf prikazuje, kako vprašani pojmujejo svoj odnos do denarja in s katero od navedenih besed se najbolj poistovetijo. Previdnež je beseda, v kateri se je prepoznalo 44 % anketirancev, v finančnem razumniku pa 46 %. Na podlagi teh podatkov lahko zaokrožimo, da je večina vprašanih previdnih in razmišljajo razumno, kadar gre za njihove finance. 8 % jih je menilo, da so finančni flegmatiki, 2 % pa zapravljivci.

Grafikon 17: Odnos do denarja

Vir: lasten

7 ZAKLJUČEK

Ljudje so dandanes postavljeni v situacijo, ko sta njihova finančna prihodnost in varnost neopredeljeni. Del svojih prihodkov morajo nameniti varčevanju in si s tem zagotoviti boljšo prihodnost. Primorani so se naučiti, kaj so osebne finance, in poznati njihovo upravljanje, saj so eno pomembnejših življenjskih področij, od katerega je odvisna posameznikova blaginja. Načrtovanje osebnih financ je bistveno za boljše finančno življenje. Zdi se vedno nujnejša in priljubljenejša oblika varčevanja. Gre za dinamičen proces, ki se spreminja pri vsakem posamezniku. Za začetek je treba zbrati vse potrebne informacije o premoženju in obveznostih posameznika. Osebna bilanca stanja služi kot pomoč pri ocenjevanju premoženja in odkriva nepotrebne stroške, ki ovirajo rast potencialnega osebnega premoženja in doseganje zastavljenega finančnega cilja.

Finančni cilji naj bodo jasni, konkretni in realni. Urediti jih je treba po pomembnosti in bolje izkoristiti prednost časovne razsežnosti denarja. Biti morajo v skladu s posameznikovim življenjskim slogom in postavljeni v okvir njegovih finančnih zmožnosti. Cilji so uresničljivi z zvišanjem prihodkov, krčenjem stroškov, zadolževanjem ali črpanjem premoženja. Naloge posameznika se skozi posamezna obdobja spreminjajo, zato na način upravljanja denarja vplivajo obdobja življenjskega cikla. Mladi si želijo lastno stanovanje, načrtujejo družino ..., starejši imajo spet drugačne finančne cilje. Poleg poznavanja upravljanja osebnih financ sta nujni še volja in disciplina.

S pomočjo svetovalcev za osebne finance ljudje izberejo investicijo, s katero povečujejo svoje premoženje in zagotavljajo boljšo finančno varnost zase in za svojo družino ter za prihodnost. Primernost naložbe je odvisna od posameznika, koliko je pripravljen tvegati in za kakšno dobo. Raven poznavanja osebnih financ določa način upravljanja z njimi. Pomeni, da znamo poiskati in razumeti potrebne finančne informacije in na tej podlagi sprejemati odgovorne odločitve glede upravljanja z denarjem. Na to, kako upravljamo svoje finance, vpliva najprej naša situacija v življenjskem ciklu.

Slovenski finančni trg ima kljub svoji majhnosti ogromno različnih finančnih naložb, ki pa jih ljudje žal premalo poznajo. Ignoranca finančnega izobraževanja pa lahko ogrozi finančno varnost posameznika. Cilj lahko dosežemo tudi z zadolževanjem, pri nekaterih nakupih je to skoraj nujno, a se je treba zavedati, da bo treba denar vrniti. Posameznik si lahko v mladosti privošči več dolgov, saj jih bo zaradi let in potenciala za rast prihodkov v prihodnje lažje odplačal. Z načrtovanjem tedenskega ali mesečnega proračuna si lahko ljudje pomagajo, da se izognejo zadolženosti.

Z rezultati ankete sem dokazala, da ljudje v splošnem zaupajo bančnim institucijam in se v veliki meri odločajo za bančne produkte. Varčujejo v tistih produktih, ki jih poznajo in v katere verjamejo. Največ pozornosti namenijo varnosti in dostopnosti sredstev, za višji donos pa niso pripravljene veliko tvegati. Kadar gre za njihove finance, so previdni in preudarni, s svojimi financami razumno opravljajo. Skozi obdobje opravljanja ankete sem

ugotovila, da ljudje premalo poznajo bančne in varčevalne produkte. Prav tako jim je tuja razpršenost oziroma prerazporeditev sredstev v več različnih produktov.

Volja, jasno opredeljen cilj in finančna disciplina so nujni pri ukvarjanju s financami. Bolj kot bodo ljudje osveščeni o upravljanju osebnih financ, bolj bodo stremeli k dejstvu, da morajo ukrepati zdaj, če želijo zaščitijo svoje najbližje in si zagotovijo varno finančno prihodnost.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Balkovec, Janez (2000). *Skrb za osebno premoženje*. Gospodarski vestnik, Ljubljana.
2. Bexley, B. James (1985). The bank director. Privzeto 12. 12. 2012 iz: http://business.perspectives.org/component/option,com_journals/task,edboard/id,359/Itemid,74/jid,6.
3. Brigham, F. Eugene, Houston, F. Joel (2007). *Fundamentals of Financial Management*. OH Thomson, Mason.
4. Dimovski, Vlado, Gregorič, Aleksandra (2000). *Temelji bančništva*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
5. Glogovšek, Jože (2008). *Bančni menedžment*. Založba Pivec, Ljubljana.
6. Groznik, Peter (2001). Kaj so osebne finance? Moje finance: Vodnik za upravljanje osebne premoženja, Ljubljana.
7. Savič, Igor. (2011). Osebne finance so intimna stvar. *Osebno*, št. 1, str. 7–16.
8. Thaler, Richard, Hersch, Shefrin (1974). An economic theory of self control. *Journal of Political Economy*, let, 89, št. 2.

VIRI

1. (2008). Sklep o podrobnejši vsebini pravil upravljanja vzajemnega sklada. Ur. list RS, št. 42/08.
2. Bankarna (2011). NLB, d. d., Trg republike 2, Ljubljana.
3. Bankarna (2012). NLB, d. d., Trg republike 2, Ljubljana.
4. CEA (2012). Diploma in Banking & Financial Services (N53). Privzeto 15. 1. 2013 iz: <http://www.np.edu.sg/ba/courses/bfs/Pages/bfs.aspx>.
5. NLB (2011a). 7 korakov do urejenih financ, NLB finančni priročnik, Ljubljana.
6. NLB (2011b). Zanesljivo & hitreje do ciljev, NLB finančni priročnik, Ljubljana.
7. NLB (2012). Finančni nasvet. Privzeto 12. 12. 2012 iz: <http://financni-nasvet.nlb.si/>.
8. Statistični urad Republike Slovenije (2011). Svetovni dan varčevanja. Privzeto 24. 2. 2013 iz: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4318.
9. Swiss Re (2012). Swiss Re. Privzeto 24. 2. 2013 iz: http://www.google.si/#hl=sl&gs_nf=1&cp=8&gs_id=x&xhr=t&q=Swiss+Re&pf=p&sclient=psy-ab&site=&source=hp&oq=Swiss+Re&aq=0&aqi=g4&aql=&gs_l=&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.,cf.osb&fp=400ef529c486365e&biw=1280&bih=911.

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Pozdravljeni!

Moje ime je Katja Pogačar, sem absolventka Fakultete za upravo v Ljubljani. Za potrebe diplomskega dela opravljam raziskavo, s katero želim ugotoviti, v kakšni meri ljudje uporabljajo bančne storitve, kaj jim pomenijo osebne finance, predvsem pa kakšen je njihov odnos do varčevanja. Podatke ankete bom uporabila v raziskovalne namene pri diplomskem delu.

Spol:

- M
- Ž

Starost:

- a. 15–25
- b. 26–35
- c. 36–45
- d. 46–55
- e. 56–65
- f. 66–75
- g. Nad 75

1. Stopnja izobrazbe:

- a. Nedokončana osnovnošolska izobrazba
- b. Osnovnošolska izobrazba
- c. Poklicna ali srednješolska izobrazba
- d. Višja ali visokošolska izobrazba
- e. Univerzitetna izobrazba
- f. Magisterij, doktorat

2. Družinski člani v skupnem gospodinjstvu:

Mati	da	ne				
Oče	da	ne				
Število otrok	0	1	2	3	4 ali več	

3. Kakšen je vaš osebni dohodek (v EUR, neto)? Na vprašanje vam ni treba odgovoriti, če ne želite.

- a. 0–500
- b. 500–800
- c. 800–1 000

- d. 1 000–1 200
- e. 1 200–1 500
- f. 1 500–2 000
- g. 2 000–3 000
- h. Nad 3 000

4. Ali glede na trenutno gospodarsko situacijo zaupate bančnim institucijam (1 – ne zaupam, 5 – zelo zaupam)?

	Ocena				
Zaupanje bančnim institucijam	1	2	3	4	5

5. Katere vrste finančnih storitev banke uporabljate (1 – nikoli ne uporabljam, 5 – najpogosteje uporabljam)?

Vrsta finančnih storitev	Ocena				
Osebni račun	1	2	3	4	5
Plačevanje računov	1	2	3	4	5
Depozit	1	2	3	4	5
Varčevanje	1	2	3	4	5
Investiranje v vzajemne sklade	1	2	3	4	5
Kredit	1	2	3	4	5
Drugo: _____					

6. katero obliko varčevanja uporabljate ali bi uporabljali (1 – nikoli ne uporabljam, 5 – najpogosteje uporabljam)?

Oblika varčevanja	Ocena				
Domači sef	1	2	3	4	5
Varčevalni račun	1	2	3	4	5
Postopno varčevanje	1	2	3	4	5
Depozit	1	2	3	4	5
Vzajemni skladi	1	2	3	4	5
Zavarovalništvo	1	2	3	4	5
NLB Vita	1	2	3	4	5
Drugo					

7. Čemu namenite največ pozornosti pri obliki varčevanja (1 – nepomembno, 5 – zelo pomembno)?

Lastnosti varčevanja	Ocena				
Likvidnost (denar vedno dostopen)	1	2	3	4	5
Varnost	1	2	3	4	5
Donosnost (obresti)	1	2	3	4	5
Razpršenost (razporeditev v varčevalne sheme)	1	2	3	4	5
Drugo: _____					

8. Kateri je vaš glavni razlog za varčevanje (1 – nepomembno, 5 – zelo pomembno)?

Razlog varčevanja	Ocena				
Zaščita najbližjih	1	2	3	4	5
Nepričakovani stroški	1	2	3	4	5
Finančni cilj (avto, stanovanje ...)	1	2	3	4	5
Varčevanje za pokojnino	1	2	3	4	5
Drugo					

9. Koliko osebnega dohodka namenite varčevanju?

- 0 %
- 10 %
- 20 %
- 30 %
- Več kot 30 %

Na naslednje anketno vprašanje odgovorite tisti, ki ste pri 7. vprašanju izbrali odgovor a.

10. Razlog (1 – se ne strinjam, 5 – se popolnoma strinjam):

Oblika varčevanja	Ocena				
Nezaupanje banki	1	2	3	4	5
Previsoki stroški	1	2	3	4	5
Prenizek dohodek	1	2	3	4	5
Davek na obresti	1	2	3	4	5
Drugo					

11. Ali ste za večji donos pripravljeni prevzeti odgovornost za večje tveganje (1 – nisem pripravljen, 5 – zelo pripravljen)?

	Ocena				
Odgovornost za večje tveganje	1	2	3	4	5

12. Ali ste si že izposodili denarna sredstva?

- a. Da
- b. Ne

13. Kje ste si že izposodili denarna sredstva oziroma kje bi si jih, če bi jih potrebovali (1 – nikoli, 5 – vedno)?

Možnost izposoje denarja	Ocena				
Limit na osebnem računu	1	2	3	4	5
Kredit pri banki	1	2	3	4	5
V hranilnici	1	2	3	4	5
Pri družini ali prijateljih	1	2	3	4	5
Pri ostalih kreditodajalcih	1	2	3	4	5
Drugo					

14. Katera beseda vas v odnosu do denarja najbolj opiše?

- a. Zapravljivec
- b. Previdnež
- c. Finančni flegmatik
- d. Finančni razumnik

Hvala za sodelovanje in lep pozdrav!